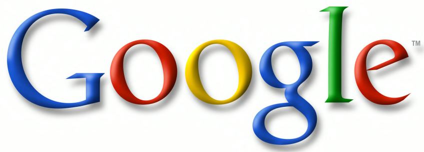
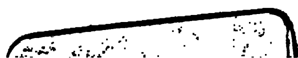
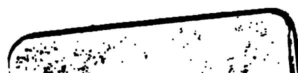
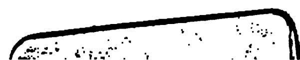

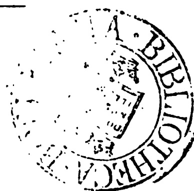
Skandinavismen,

nærmere undersøgt med Hensyn til Nordens ældre nationale og literaire Forhold.

Bemærkninger ved J. J. A. Worsaae's Skrift „om en forhistorisk, saakaldet „tydsk" Befolkning i Danmark".

Af

P. A. Munch.

Christiania.
Johan Dahls Forlag.
Trykt hos Carl C. Werner & Comp.
1849.

Imod mine, i flere Avisartikler fremsatte, Anskuelser om Skandinavismens historiske Berettigelse har den danske Antiqvar J. J. A. **Worsaae** indlagt en Protest i en Artikel i „Fædrelandet", der senere er bleven særskilt aftrykt under Titlen „om en forhistorisk saakaldet tydsk Befolkning i Danmark". Han ytrer her sin Misfornøielse med, at jeg, af Grunde, hentede tildeels fra Tilstandene i en Tidsalder, der paa en vis Maade kan kaldes forhistorisk, søger at bortraisonnere de skandinaviske Tendensers Gyldighed, og idet han beklager, at jeg, misforstaaende Oldforskningens Opgave, bringer mine Undersøgelser om Nordens ældre Bebyggelse ind i Nutidens politiske Bevægelser, gjør han det til sin Hovedopgave, at vise det Usikkre og Tvivlsomme i hine Undersøgelsers Resultater, for derved end mere at svække en politisk Anskuelse, der efter hans Mening ikke engang har bestemte Facta at støtte sig til, men alene søger sin Berettigelse i ubeviiste Hypotheser. Han finder, at jeg gjør altfor meget Væsen af den rene og ublandede Nationalitet, og derved forledes til en eensidig Opfatning af Forholdene. Han anseer det overhoved „yderst uheldigt, paa en Tid, som denne, da en ikke forhen kjendt Enighed i Norden har gjort sig gjeldende, at arbeide paa at nedbryde Eenhedsfølelsen ved at udhæve Danmarks ældre, muligt tydskgotiske Befolkning". Han slutter med en Opfordring til Oldforskerne, for Fremtiden at lade den historiske Tid være ude af Behandlingen af Nutidens politiske Spørgsmaal, og at lade alle Stridigheder om Folkenes Indvandringer og første Bosættelse, som forhen, have Plads i lærde Tidsskrifter, istedetfor i politiske Dagblade.

Denne sidste Opfordring skulde jeg, om end ikke af de Aarsager, Hr. Worsaae synes at antyde, have været tilbøjelig til at følge, hvis Debatten ikke allerede var saa langt fremskreden for det større Publikums Øine, at ingen af Parterne vel kan træde tilbage, uden derved stiltiende at erklære sig overvunden. Jeg har lige fra først af været af den Mening, at Striden passede sig bedst for literaire

Tidsskrifter eller egne Smaaskrifter, dog kun af den Grund, at en Materie, der, som denne, maa henregnes til de strengvidenskabelige, ej vel kan antages at ville interessere Mængden af de Læsere, for hvilke et Dagblad nærmest er bestemt, eller at dens Behandling i alle Fald, naar den ej skulde blive altfor afskrækkende, maatte rette sig saaledes efter Almeenfattelighedens Fordringer, at Beviisførelsens Skarphed og Fuldstændighed derved vilde lide Afbræk. Naar derimod Hr. Worsaae synes at frygte den Indvirkning paa Opinionen, en saadan i Dagbladene ført Skriftvexel maaskee kunde udøve, da kan jeg ikke give denne Frygt Medhold, eftersom det jo staar enhver af Parterne frit for at anføre, hvad Beviisgrunde han veed, og der ikke er større Sandsynlighed for at Publikum skal have større Forkjærlighed for den ene, end for den anden Mening. Jeg fortsætter derfor endnu Striden, saaledes som den er begyndt, i et Dagblad, trods de Ulemper, som virkelig dermed ere forbundne, idet jeg dog derhos, til Lettelse for dem, som maatte foretrække at læse nærværende Artikel i en bekvemmere Form, her lader den udkomme særskilt.

Skandinavismen, eller rettere det Slags Skandinavisme, hvilken jeg oftere har kaldet den kjøbenhavnske, men ogsaa med temmelig Ret kunde kalde den exclusive, har allerede i lang Tid været heget og plejet af sine Tilhængere med en Iver, der i Heftighed og Irritabilitet endog overgaar den, der sædvanligviis plejer at ledsage politiske Agitationer. Jeg maatte derfor allerede fra først af være belavet paa, at mine Bestræbelser for at faa Sagen stillet i det Lys, jeg antog for det rette, og i det Hele taget at bringe Discussionen ned fra den nationalitetsdrukne Begeistrings til den ædruelige Forsigtigheds Sphære, maatte blive ilde optagne af Skandinavismens Forfegtere, og at ej alene mit Forhold til Sagen, men ogsaa mine Hensigter maatte blive underkastede en skjev og eensidig Bedømmelse, tildeels endog urigtigt fremstillede. Det tør derfor maaskee ikke være overflødigt at bringe i Læserens Erindring, at det ikke var mig, der fra først af begyndte Striden, men at en Ultra-Skandinavist i „Rigstidenden", misfornøjet med, at jeg i en kort historisk Fremstilling af den dansk-tydske Krig, hvori jeg ellers uforbeholdent lagde min inderlige Erkjendelse af de Danskes Ret og de Tydskes Uret i denne Krig for Dagen, ikke tog Munden endnu mere fuld, og ikke fandt mig foranlediget til at holde en Straffetale over vort Storthing i Anledning af den velbekjendte Reservation, — angreb mig i en vidtløftig Artikel og derved nødte mig til at fremkomme med et For-

svar, der nogenledes kunde ansees som fuldstændigt og udtømmende. Dette Forsvar, hvori jeg har søgt at imødegaa Paastande, hentede fra foregivne historiske Tilstande, med Grunde, hentede fra hvad jeg antog at være de virkelige historiske Tilstande, har siden fremkaldt nye Angreb, der igjen fremkaldte Svar fra min Side; en Artikel, skreven til Selvforsvar, og som naturligviis uden hiin Provocation neppe vilde været fremkommen, idetmindste ikke i en saadan Form, fik nu Navn af et „antiskandinavisk Manifest", og alene denne Benævnelse var for Enhver, der ej gad eller ej vovede at gjennemlæse Artiklen selv, tilstrækkelig Grund til at betragte mig som en Antidan og som handlende tvertimod de Sympathier for Danmark, jeg tidligere havde lagt for Dagen.

Under saadanne Omstændigheder kan det ikke forundre mig, at ogsaa Hr. Worsaae, der forresten erkjender mine „Fortjenester af Skandinavismen i Almindelighed og den danske Sag i Særdeleshed", dog ikke altid behandler mig med fuldkommen Retfærdighed. Især deleshed maa jeg udhæve hans Ytring S. 3: „For at begrunde Paastande om vort lille Danmarks Tilintetgjørelse ved adskillige af dets Bestanddeles Indlemmelse i Tydskland, ja endog for at godtgjøre, at en nærmere Tilslutning mellem de nordiske Riger, navnlig mellem Danmark og Norge, er „uhistorisk", have lærde Mænd, navnlig i Tydskland Jacob Grimm og i Norge P. A. Munch, ikke taget i Betænkning at gaa tilbage til den mørke Tid, som ligger forud for Historien, men som jo rigtignok ogsaa derfor frembyder den store Fordeel, at den aabner et friere Spillerum for de politiske Phantasier, end de lysere og mere bekjendte historiske Tidsrum".

Det kunde heraf synes, og Læseren maa upaatvivlelig derved faa et saadant Indtryk, som om Grimm og jeg var fælles om disse Hovedbestræbelser, at bevirke Danmarks Sønderlemmelse og hindre en nærmere Tilslutning mellem Danmark og det øvrige Norden, og som om vi begge vare enige i at foretage de dybsindigste og lærdeste historiske Undersøgelser for at fremme disse tvende Hensigter. Men Enhver, som nærmere har gjort sig bekjendt med hvad saavel Jac. Grimm, som jeg i disse Materier har yttret, vil indsee, at vi begge sigte til hinanden aldeles modsatte Maal. Grimm ønsker, at Danmark skal **miste** ej alene Slesvig, men ogsaa Jylland, og at den tilbageblivende Deel, Øerne, skal slutte sig til, eller **gaa op i det øvrige** Norden; jeg derimod ønsker, at Danmark ej alene skal **beholde** Jylland, men derhos saa meget af Slesvig som muligt, og at Danmark

forresten, hvad enten det bliver ubeskaaret eller ej, **ikke** skal blive forenet med det øvrige Norden. Større Modsætning kan man ikke tænke sig. Det maa derfor visselig ansees utilbørligt, naar W. paa den nysnævnte Maade her stiller J. Grimm og mig sammen, og til at bortrydde den falske Forestilling, som derved nødvendigviis maa opstaa hos Læseren, er det ikke nok, at W. sidenefter anfører enkelte Yttringer af mig, hvori Grimms Raisonnement misbilliges, thi disse Ytringer, løsrevne fra deres øvrige Forbindelse, kunne i det højeste blot forundre og forvirre den af Ideen om min Antidanskhed forud gjennemtrængte Læser, men de ere ikke tilstrækkelige til at orientere ham fuldstændigt. Det eneste, hvori Grimm og jeg i denne Materie paa en vis Maade ere enige, er i Anvendelsen af historiske Argumenter, hentede fra en fjern Tidsalder. Men ogsaa her finder en stor Forskjel Sted. Grimm opsøger historiske Grunde for at **tilvejebringe** eller understøtte en Forandring i de bestaaende Forholde, der endog søges bevirket ved voldsomme Midler; jeg anfører kun historiske Grunde for at **hindre** en Forandring i de bestaaende Forholde. Grimm vil paa Historien bygge Agitation, Krig og Territorialforandring; jeg vil paa Historien bygge Frihed, Fred og Status quo. Og endelig: Grimm fremkommer med sine historiske Argumenter uangreben, uforanlediget ved nogen af Modpartiet tidligere fremsat historisk Deduction; jeg derimod fremsætter mine historiske Beviser angreben, og for at imødegaa historiske Argumenter, som allerede tilforn, af det modsatte Parti, ere opstillede.

Denne sidste Omstændighed maa jeg især deleshed bede den upartiske Læser lægge paa Hjerte, thi den afgiver et aldeles uundværligt Moment til den rette Opfattelse og Bedømmelse af mit Forhold til Sagen. Man har anket over, og W. gjentager, som vi nys have seet, meget ivrigen den Anke, at jeg anvender Beviisgrunde, hentede fra fjerne Tidsaldre, paa Ordningen af Dagens Forholde. Han betragter mine Bestræbelser for at godtgjøre den nordiske Nationalitets Udgang fra Norden, og Tilværelsen af dens egentlige Focus og Centrum[1]) inden vor Halvø som et Punkt, hvori jeg i samme Grad skulde sætte en vis Nationalforfængelighed, som jeg antog det for en lignende Nationalforfængelighed hos danske Historikere at benegte et saadant Tingenes Forhold. Jeg synes i det Hele taget, mener W., som ovenanført, at staa paa det **rene** Nationalitetsstand-

[1]) „Fokus af Centrum" er Trykfeil.

punkt, „anseende en reen og aldeles ublandet Nationalitet ikke alene for en Velsignelse, men ogsaa for en stor Hæder for et Folk, uden tilbørligt at ændse, at man derved vilde komme til saa urimelige Følgeslutninger som den, at de Folk, der have ligget ganske udenfor den nyere europæiske Culturstrømning, og som paa den Maade havde været istand til at bevare deres Nationalitet ligesaa reen og ublandet, som for et Aartusinde siden, ogsaa maatte betragtes baade som de lykkeligste og hæderligste".

Men gaar man nogle faa Aar tilbage, og erindrer sig nøje de skandinaviske Agitationers Begyndelse og de Hovedgrunde, der opstilledes for Skandinavismens Berettigelse, da vil man ikke kunne negte, at disse Hovedgrunde netop vare historiske, og hentede fra en forholdsviis temmelig fjern Tidsalder. Den fælles Oprindelse, den fordums Eenhed i Religion, Sæder, Skikke og Sprog; alt dette hørte man langt oftere gjentage end de politiske Grunde, der i Nutiden talte for en engere Tilslutning mellem de tre Riger. Man vil tillige erindre, at de skandinavistiske Agitationer toge deres Begyndelse i Danmark samtidigt med, og tildeels foranledigede af den vaagnende og tiltagende Bekymring over de tydske Agitationer i det Slesvigske. Den nordiske Nationalitet, som her truedes af den tydske, stilledes nu som dennes absolute Modsætning. Skandinavisternes Løsen var: „nordisk Nationalitet i dens størstmulige Reenhed, og Udsondring af alle fremmedartede, fornemmelig tydske, Elementer". En saadan Rensning og Forsvaren af Nationaliteten antog man umulig for Danmark ligeover for det store, intelligente Tydskland, uden kraftig Medvirkning af de to andre nordiske Folk, og denne kraftige Medvirkning tænkte man sig lettest og naturligst udøvet under en Forening af alle tre Riger. Idet jeg af Grunde, som jeg nedenfor nærmere kommer til at omhandle, ikke antog en saadan Forening eller overhoved en saadan fiendtlig Stilling ligeoverfor Tydskland tilraadelig, maatte det naturligviis være mig magtpaaliggende at imødegaa de Grunde, Skandinavisterne opstillede for at skaffe deres Yndlings-Idee Indgang, og saaledes maatte jeg søge at bekæmpe deres **historiske** Argumenter. Det er saaledes ikke mig, der fra først af bragte de historiske Grunde paa Bane. Jeg for min Deel anseer Skandinavismen, eller Spørgsmaalet om de tre nordiske Rigers Union, for et saa fuldstændigt praktisk-politisk, Nutiden alene tilhørende Spørgsmaal, at jeg helst havde ønsket al historisk Argumentation borte derfra. Men da de historiske Grunde engang af det

andet Parti vare bragte paa Bane, og da historiske Grunde ere de, som lettest finde Indgang hos Ungdommen og overhoved hos den, der kun overfladisk betragter Forholdene, kunde jeg ikke lade dem uændsede, og saaledes opstillede jeg de historiske Modgrunde, hvis Anførelse Skandinavisterne have taget mig saa ilde op. Jeg søgte tillige at vise de samme Skandinavister Consequenserne af deres Iver for den nordiske Nationalitet. Denne Nationalitet har jeg ingensinde, som W. antager, ophøjet som saa absolut fortræffelig; jeg har ingensteds udtalt den Mening, at en reen og ublandet Nationalitet er en Velsignelse og stor Hæder for et Folk. Dertil er jeg altfor meget Cosmopolit. Men jeg meente blot, at naar Skandinavisterne nu engang havde opstillet den rene nordiske Nationalitet modsat Tydskheden, som deres Bestræbelsers Maal og Ledestjerne, maatte de ogsaa **fra deres Standpunkt** ansee den for en „Velsignelse", og søge den der, hvor den var tilstede i sin største Reenhed; maatte de vedtage at betragte de Egne, hvor den renest aabenbarede sig, som dens rette „Focus og Centrum." Og jeg meente da, at dette „Focus og Centrum" maatte søges udenfor Danmark, og paa vor Halvø; at Danmark, hvis en skandinavisk Union kom istand i den af Skandinavisterne tilsigtede Hensigt, maatte i den Grad vende Blikket mod Norden og udsondre fremmedartede Elementer, at det derved kom til at gaa op i Norden. Herved vilde jeg hverken have udtalt nogen Ros over Norden, eller nogen Dadel over Danmark, men kun antyde de skandinavistiske Agitationers strenge Consequens. Jeg har endog med Bestemthed udtalt min Misbilligelse af en saadan Opgaaen af Danmark i det øvrige Norden. Men jeg har stillet Skandinavisterne hiin Consequens i dens fulde Udstrækning og Skarphed for Øje, og jeg har advaret dem imod Agitationer, hvis Consequens de i Tidens Løb ej kunde følge uden tilsidst at maatte sige: „Saaledes var det ikke meent".

Til at antage, at de danske Skandinavister hverken have meent eller kunde mene noget saadant, er jeg naturligviis berettiget baade ifølge Sagens egen Natur, og paa Grund af den endog til ualmindelig Ømfindtlighed drevne nationale Forfængelighed, der findes hos de Danske idetmindste i ligesaa høj Grad, som de paastaa at spore den hos os. Jeg er saa meget mere berettiget dertil, som endog den efter W.'s egen Tilstaaelse sande Lære, at de skandinaviske Folk ej ere indvandrede sydfra, men nordfra, ikke, som W. S. 18 paastaaer, „forlængst er indrømmet fra Danmark af", hvilket Udtryk vel skal

betegne „af danske Oldforskere i Almindelighed", men den har hidtil kun været **ignoreret**, med Undtagelse af Hr. Worsaae selv, der vistnok i Hovedsagen har erkjendt noget Lignende, men ikke uden at modificere denne Anerkjendelse ved at opstille en ham egen, ganske ny Hypothese, hvorved han bringer det danske Folk til, i sin Vandring fra Norden at gaa klart af Norge og Sverige, og optræde i Danmark som et Culturfolk, medens Nordmænd og Svensker endnu vare Halvvilde. Thi der behøves her neppe mange Fingerpeg for at stille det klart for Enhvers Bevidsthed, at hiin Ignoreren eller idethele meget modstræbende Erkjendelse af „vor Lære", og Hr. W.'s ingeniøse Bestræbelser for at finde en ny Udvej, ene og alene ere at tilskrive en vis instinktmæssig Ængstelse for at denne Erkjendelse tillige skal medføre Erkjendelsen af et saadant Nationalitetens Focus, som det oftnævnte paa vor Halvø eller overhoved udenfor Danmark; en Ængstelse, der har sin Rod i den selvsamme Nationalforfængelighed, som W. tillægger os, naar vi fordre vor Halvø anerkjendt som Sædet for dette Centrum. W. selv lægger tydeligt for Dagen, at han idetmindste anseer en Steen lettet af sit Hjerte ved at Norge ikke længer nævnes som et Land, Danerne muligtviis kunne have berørt førend de bosatte sig i de gammeldanske Lande. Saa ligegyldigt som det maa være med Hensyn til Indvandringstheorien i dens Heelhed, hvad enten de Danske, naar de først maa antages at være komne nordenfra, have berørt Norge eller ej, anseer dog W. det som en „Indrømmelse", jeg har gjort de danske Oldforskere, at jeg senere har fritaget de Danske for den Skam at have haft noget yderligere med Norge at skaffe, men ladet dem komme over Gøtaland. Ligger ikke heri en vis Modbydelighed ved den blotte Tanke om, at Danmark i den graa Oldtid skulde have staaet i noget andet Forhold især deleshed til Norge, end et overlegent? Og er ikke dette atter en Yttring af den samme Fornemheds-Følelse med Hensyn til Norge, der besjæler det danske Folk i Almindelighed, og som der idetmindste skal mange Menneskealdre til at udrydde; Forestillingen om, at Nordmændenes Jevngodhed og Jevnbyrdighed med de Danske, det være sig i Fortid, Nutid eller Fremtid, er utænkelig, og at enhver dertil sigtende Ytring er fornærmelig for Danmark? Jeg gjentager, hvad jeg tidligere har sagt, at denne Selvgodhed, Forfængelighed eller hvad man skal kalde det, i Almindelighed yttrer sig paa en yderst bonhommistisk og uskyldig Maade, mest i Smaating, og overhoved saaledes, at vi uden nogen Ulempe kunne finde os

heri, men den er der dog, og den afgiver altid et vigtigt Moment til at bedømme den danske Skandinavismes Gehalt og Tendens. „Jeg vil — og jeg vil ikke" — saadan er i Grunden den danske Skandinavismes skjelvende Tanke. „Jeg vil gjerne slutte mig til det øvrige Norden, og blive saa nordisk som mulig, men jeg vil ikke være norsk eller svensk". „Jeg vil drage Norden til mig, ikke lade mig drage til Norden". „Jeg vil gjerne gaa ind i den nordiske Union, men jeg vil ikke blive No. 2 eller 3". Nu — jeg fortænker ingen Dansk heri, jeg fra mit Standpunkt holder med dem blandt de Danske, der ikke ønske nogen Gaaen op i det øvrige Norden. Men jeg mener blot, at man skal lade Skandinavismen fare, naar man ikke vil dens Consequenser i deres hele Udstrækning. Her gjeldet det: „Enten — Eller".

Hvad jeg har imod Skandinavismen foruden den her berørte Halvhed, er tillige det **Polemiske** i dens Optræden. Enhver, som kjender noget nærmere til den panslavistiske Stræben, der tildeels har tjent den skandinavistiske som et Slags Forbillede, veed, at den omfatter alle slaviske Stammer. Men hvis Panslavismen nu, som saa mange, og ikke mindst Skandinavisterne frygte, skulde ville gribe utilbørligen om sig; hvis overhoved en enkelt slavisk Stat skulde ville benytte sin Overmagt til at gjøre Erobringer i Nordeuropa, da vilde den Forening, som den exclusive Skandinavisme bragte istand, ikke kunne afgive den tilbørlige Modstand. Imod Panslavismen maatte der, for Ligevægtens Skyld, opstilles en ligesaa omfattende **Pangermanisme**, og at befordre en saadan, til de enkelte germaniske Staters og hele Europas Betryggelse, maatte være saavel de nordiske, som de tydske Statsmænds fornemste Opgave. Det vakte derfor allerede strax, da der opstod Tale om de tydske Slesvigeres Agitationer, en vis Ængstelse hos mig at erfare, at man istedetfor at forsøge en Udjevning med det Gode, satte haardt mod haardt, og ved at opstille Skandinavismen udvidede det Brud med Tydskland, som man i det længste skulde have søgt at undgaa. At Tydskerne have Uret, og at den Krig, de føre, er en uretfærdig Krig, har jeg forlængst og ofte anerkjendt, men der er et stort Spørgsmaal, om det nogensinde var kommet til en saadan Krig og en saadan Forbittrelse, hvis ikke Skandinavismen havde været. Man maa holde Tydskerne deres Vildfarelser noget til Gode, thi den forviklede Stilling, hvori de tidligere oldenburgske Kongers egennyttige Handlemaade havde bragt det slesvigske Spørgsmaal, var saa extraordinair, at det ei var let at skjelne Ret fra Uret. Heldigviis kunne faa eller ingen andre Lande opvise

en Række af Konger, der gjennem Menneskealdre systematisk have søgt at adskille et Stykke Land fra deres eget Rige, og denationalisere det, for derved at opnaa lidt større Frihed i dette enkelte Stykke Lands Disposition; men naar nu engang denne Adskillelse og Denationalisation havde fundet Sted, og Nationen med den største Tamhed havde tiet stille dertil, saa kan man ikke undres over, at Tydskerne antog en saadan Taushed for Erkjendelsen af deres Ret, og i højeste Maade maatte blive overraskede ved en Protest, om hvis Mulighed de neppe havde drømt. Under saadanne Omstændigheder havde man vistnok handlet rettest i at erkjende, at Sagen allerede var fordærvet, og ej længer fuldstændigt lod sig rette paa, men at ethvert Forsøg paa at overhugge Knuden kun vilde gjøre ondt værre. Man maatte i Stilhed have søgt at redde, hvad der endnu lod sig redde, man maatte have beroliget Gemytterne, idetmindste ikke kastet Handsken mod Tydskheden i Almindelighed. Men istedetfor dette udklækkede man Skandinavismen, opeggede Tydskheden til det Yderste, og søgte, med Fornegtelse af det inderlige Frændskabsforhold, som bestaar mellem Tydsker og Nordboer, at skildre Tydskland som hele Nordens Fjende, og stille det i det samme Lys, hvori Sverige gjennem flere Generationer betragter Rusland. Og da nu endelig Sagen var stillet paa Spidsen, var en Krig den uundgaaelige Følge af en Tvist, der oprindeligen maatte kunne have været bilagt paa en lempeligere Maade; Tydskland er bragt i en fjendtlig Stilling til Norden, og Skandinavisterne have endog udtalt den Mening, at det forenede Norden fordeelagtigt vil kunne stille sig paa et Neutralitets- og Ligevægts-Standpunkt mellem Stormagterne, understøttende snart den ene, snart den anden, Rusland mod Tydskland eller Tydskland mod Rusland, England mod Rusland eller Rusland mod England, o. s. v., eftersom det var fordeelagtigst.

Dertil har Skandinavismen bragt det, og jeg anseer mig derfor berettiget til at betragte den som skadelig for den Tingenes Orden, man har Grund til at antage ønskeligst for Europa. Et Brud mellem Norden og Tydskland svækker den Modstandskraft mod Østen, som de til Slavismens Territorier grændsende Nationer tilsammen maa kunne udøve. Enkelte have fundet den pangermaniske Idee altfor søgt og altfor lidet begrundet i de sande Forholde, efterdi Sprogforskjellen mellem Tydskere og Nordboer maatte blive for stor til at nogen nærmere Forbindelse kunde bestaa. Men mon ikke Sprogforskjellen mellem enkelte slaviske Nationer, der dog begge med Varme

omfatte den panslavistiske Idee, er ligesaa stor, f. Ex. mellem Bøhmer og Polakker? Det er desuden ingen dynastisk Forbindelse, jeg har for Øje; ingen saa intim Forbindelse, som den, Skandinavisterne ville have istand mellem de tre nordiske Riger, men for det første kun Enighed og Samdrægtighed.

Naar man nu til disse ydre politiske Grunde ogsaa lægger dem, der kunne hentes fra den danske Skandinavismes Halvhed og, hvad jeg overhoved tror med Bestemthed at kunne paastaa, den Ulyst til en paa fuldstændig Lighed baseret nordisk Union, som hersker hos Fleerheden af det danske Folk, saa kan man ikke undres over, at jeg har fundet mig foranlediget til at optræde for at bekæmpe de skandinaviske Agitationer og stille dem i deres rette Lys. Og hermed maa det for det første være Nok om Skandinavismen. Jeg gaar over til at omhandle de af W. fremsatte Indvendinger mod den af mig opstillede Lære om de skandinaviske Landes ældste Bebyggelse, m. m. eller den videnskabelige Deel af af hans Skrift, uden at opholde mig videre ved den politiske, og uden anden Hensigt, end at forsvare, hvad jeg anseer for Sandhed.

Det er en bekjendt Sag, at hvor man for at opnaa visse, enten praktisk-nyttige, eller videnskabeligt interessante Resultater benytter Hjelpemidler, som hidtil ej have været anvendte, eller benytter dem i en større Udstrækning og tillægger dem større Vegt, end hidtil, da er det sædvanligt, at de, hvilke disse samme Hjelpemidler ej staa til Raadighed, søge at vække Tvivl om deres Betydning og Gyldighed, især deleshed hvor de derved erhvervede Resultater ere forskjellige fra dem, hvortil man efter den sædvanlige Fremgangsmaade plejede at komme. Det er først efterat en Mængde Exempler have viist de nye eller mindre brugelige Hjelpemidlers Tilforladelighed, at denne nødtvungent erkjendes af Lægmanden. Ofte er det blot en indvortes Harme over ej at kunne benytte slige Lettelser, som bringer den Uindviede til at opponere imod dem. Enhver veed saaledes, med hvilken virkelig eller forstilt Foragt den blotte og bare Empirikker taler om theoretiske Undersøgelser og Beregninger; hvorledes den aldeles udannede Sømand plejer at oversee den, der foruden den sædvanlige Praxis veed at anstille selvstændige mathematiske Calculer og saaledes skyde Gjenveje, som for hiin ere tillukkede; hvorledes den, der dyrker sin Jord efter gammel Slendrian, ryster paa Hovedet over de videnskabelige Agronomers Opfindelse o. s. v. Saadant

skeer nu i vore Dage vistnok sjeldnere, thi Videnskabelighedens overordentlige Præstationer have i den Grad grebet ind i det praktiske Liv, og godtgjort de videnskabelige Undersøgelsers Paalidelighed, at Tilliden til dem i høj Grad er bleven befæstet, medens Respecten for den blotte Empiri i samme Grad er aftagen. Men Phænomenet gjentager sig dog stundom endnu, under mange forskjellige Skikkelser, og ikke mindst inden Videnskabelighedens eget Omraade, hvor det ikke er usædvanligt, at den, der selv mangler den fornødne Indsigt i en eller anden Hjelpevidenskab, benegter Gyldigheden af dens Resultater i en videnskabelig Undersøgelse, naar disse Resultater føre til et andet Hovedresultat, end det, hvortil Hiin tror at være kommen.

Blandt de Hjelpevidenskaber ved historiske Undersøgelser, hvis Betydning saaledes har været benegtet eller idetmindste ikke fuldstændigt anerkjendt, hører den **sammenlignende Sprogvidenskab.** Den er nemlig endnu forholdsviis temmelig ny. Ikke at jo ogsaa ældre Historieforskere i deres Undersøgelser toge Hensyn til Sprogene, thi dette laa saa nær, at det maatte falde af sig selv, men de underkastede ikke Sprogene selv nogen kritisk Undersøgelse, de bragte ikke deres Slægtskab og etymologiske Regler i System, kort at sige, de anvendte de sproglige Data paa en aldeles famlende, uvidenskabelig Maade, der frembragte Vildfarelser istedetfor Berigtigelser, og vænnede saavel sig selv som Almeenheden til at undervurdere de lingvistiske Hjelpemidlers Nytte. Det var først i vor egen Tid, at Rask og især Grimm bragte denne Videnskab i System, og gjorde det muligt, at anvende den med Sikkerhed. Man kunde næsten sammenligne den Betydning, Sprogvidenskaben i historisk Henseende ved Grimms Arbeider erhvervede, med den Betydning, der blev Dampkraften til Deel i alle praktisk-mechaniske Foretagender, da den Opgave, at benytte den til at drive Maskiner, blev løst. Ligesom den tidligere henlaa død og ufrugtbar, saaledes var ogsaa Sprogvidenskaben død og ufrugtbar, indtil hine store Mænd lærte os, hvorledes den skulde benyttes. Men Læren er endnu saa ny, at dens Vigtighed langtfra ikke tilbørligt er anerkjendt, især deelesheb da endnu kun yderst Faa have tilegnet sig den fornødne Indsigt til at anvende den.

Hr. Worsaae hører til deres Tal, der ej ville indrømme de sproglige Undersøgelser den Vegt ved Afgjørelsen af nationale Spørgsmaal, som jeg nys tillagde dem. „Det tør ikke lades ganske ud af Betragtning", siger han, „at det navnlig har været Sprog-

lærde, som ifølge sproglige Undersøgelser, hvis Betydning ved Behandlingen af de nationale Spørgsmaal jevnlig er bleven overdreven, have fremsat de omhandlede Paastande; thi Erfaringen har lært, at Sproglærde kun altfor ofte over Bogstaven glemme Aanden, og at deres Betragtninger, i hvor fortjenstfulde de end i streng lingvistisk Henseende kunne være, dog i højere historisk-politisk Forstand hyppigt lide af en temmelig iøjnefaldende Eensidighed". Han mener derimod, „at Oldsager og Gravhøje, som de eneste, umiddelbart overleverede Levninger fra den historiske Tid, maatte kunne yde vigtigere Oplysninger om de ældre nationale Forholde — han nævner udtrykkeligen de formeentlige Goters Tydskhed eller Nordiskhed — end hvilkesomhelst nye, sproglige Forsøg".

Denne Underkjendelse af de sproglige Undersøgelsers fortrinlige Betydning ved Afgjørelsen af nationale Spørgsmaal er saameget mere besynderlig, som det netop i Hovedsagen er Sproget, hvorom den hele slesvigske Strid fra først af har drejet sig. Den kan alene forklares af en Mangel paa Indsigt i de oldgermaniske Sprogforholde hos Worsaae selv, der tydeligt er at spore af alle hans Skrifter i disse Materier, og som deels gjør ham mindre modtagelig for den Overbeviisning, sproghistoriske Argumenter nødvendigviis maa medføre, deels bringer ham til, med en vis naiv Overlegenhed at slaa en Streg over bestemte Facta, som han, hvis han havde det tilbørlige Begreb om deres Vigtighed, aldeles ikke havde vovet at affærdige saa slethen. Om alle, der saaledes fra et vist Naivetets-Standpunkt tro sig berettigede til at afvise Argumenter, hvis Gyldighed de ej formaa at indsee, kan man egentlig blot sige: „forlad dem, thi de vide ikke hvad de gjøre". At Hr. W. befinder sig paa dette Naivetets-Standpunkt, hvad de germaniske Oldsprog angaar, er ikke vanskeligt af hans forskjellige Skrifter at godtgjøre. Saaledes f. Ex. siger han i sit Skrift om Danevirke: „Til Bestyrkelse for den Paastand, at de Angler og Jyder, der i det 5te Aarhundrede gik over til England, vare tydske Folk, har man kun anført løse Formodninger, men ikke et eneste sikkert historisk Beviis". Imidlertid har man dog et Beviis, der er altfor iøjnefaldende til at kunne modsiges: det Beviis, som ligger i det angelsaxiske eller oldengelske Sprog, hvilket vi gjennem en meget stor Literatur fuldstændigen kjende. Dette Sprog, som de, der talte det, selv kaldte englisc, d. e. Anglernes Sprog, har alle de charakteristiske Kjendemærker, som angive at det tilhører den nedertydske Klasse af den store tydske

Hovedafdeling. Naar Anglerne talte tydsk, saa vare de dog vel tydske Folk. I sit Stridsskrift mod mig yttrer W. sig, som om Rigtigheden af min Læsning af Indskriften paa Guldhornet ingenlunde er afgjort. Og dog vil enhver, der kun har gjort et eneste, nogenlunde opmærksomt Cursus i gotisk Grammatik, strax erkjende, at denne Læsning er den ene rette og kan ikke være andet: jeg nævner dette ej som nogen Roes for mig, thi Sagen er saa elementair og overordentlig let, at der er aldeles ingen Fortjeneste deri — den bestaar blot i at anvende et Alfabet —; men jeg anfører den, netop fordi den er saa elementair, at den af W. her opkastede Tvivl bliver dobbelt mærkelig. Han opkaster Muligheden af, at der baade kunne være nordiske, ɔ: til den nordiske Hovedafdeling hørende, Goter, og tydske ɔ: til den tydske Hovedafdeling hørende Goter, uagtet dog eet og samme Folk ikke kan høre til tvende Hovedafdelinger, men nødvendigviis maa høre enten til den ene eller til den anden, eller ogsaa selv udgjøre en Hovedafdeling. Ved denne Hr. W.s Mening, hvilken han endog med en vis Forkjærlighed udtaler, men som for den kyndige Sprogforsker især maa være overbevisende om hans Mangel paa tilbørlig Indsigt i Sprogforholdene, og omtrent vække samme Indtryk, som om han antog Muligheden af at tvende Mødre havde født een og samme Datter til Verden, vil jeg nedenfor komme til at dvæle noget nærmere.

Den sunde Menneskeforstand synes ogsaa at tilsige, at man, naar man først veed, hvad Sprog en Nation i Fortiden har talt, er sikker paa, til hvilken Folkestamme den samme Nation har hørt; og at Sproglevninger nødvendigviis maa bevise mere, end blotte Levninger af Klædesstykker og Huusgeraad, ja endog menneskelige Legemer, hvor der ej handles om tvende i virkelig Race forskjellige Nationer. Thi i samme Grad, som Forskjellen i Tidsalder, Cultur og Herkomst er mindre mellem to Folk, desto vanskeligere bliver det, af stumme Levninger, ikke ledsagede af Indskrifter eller sproglige Mindesmærker, at slutte, hvilken Nationalitet Levningerne tilhøre. Jeg erkjender, og har saa fuldstændigt erkjendt Oldtidsmindernes Betydning og Vigtighed ved ethnographiske Undersøgelser, jeg har beskjeftiget mig saameget med at studere og bedømme dem, at Hr. W. ej med Hensyn til dem skal kunne gjengive mig den Anke, jeg har ført over ham med Hensyn til Sprogkyndigheden; men jeg kan ikke indrømme hine Levningers Capacitet til at afgive større Oplysninger, end de efter Sagens Natur kunne afgive. Tage vi f. Ex.

W.s egne paa Studiet af Oldtidsminderne grundede Sætninger for os, Sætninger, der, i Forbigaaende sagt, neppe endnu have været antagne af andre end ham selv, og navnlig ej, saavidt vides, have været bestemt anerkjendte af den skarpsindige, klartseende og som grundig Fortolker af Oldtidsminderne hidtil ej alene ikke overtrufne, men ikke paa langt nær naaede Hædersmand, der i Ordets egentlige Forstand har skabt det antiqvariske Studium i Norden, **Etatsraad Thomsen:** da ville vi finde, at de ere yderst usikkre og svævende, og det blot af den Grund, at de ikke ere understøttede af de Oplysninger, Sproglevninger afgive. Alt hvad Worsaae har faaet ud med Hensyn til Danmark, er, at der gives en Mængde Oldtidslevninger i Danmark fra den saakaldte „Broncealder", da Indbyggerne ikke kjendte Jern, men til deres Redskaber og Vaaben anvendte Bronce, ɔ: en Blanding af Kobber og Tin; at denne Broncealder maa have vedvaret gjennem flere Aarhundreder, og at den endelig er bleven afløst af en Jernalder, i hvilken Redskaber og Vaaben af Jern traadte i Stedet for de hidtil brugelige af Bronce. Men det har ikke været W. muligt, endog med nogenlunde Sikkerhed at paavise, naar hiint Ophør af Broncealderen og hiin Begyndelse af Jernalderen fandt Sted. Han sætter vistnok Overgangen, for Danmarks Vedkommende, i det 6te og 7de Aarhundrede, men uden at anføre Grunde, der i mindste Maade kunne kaldes saa afgjørende, at man ikke ligesaagodt kunde sætte den et Aartusende tidligere. Han har ikke drevet det til, hvad her maatte være en uomgængelig nødvendig Fordring at stille til den fra Oldtidslevningerne alene hentede Beviisførelse, naar den skulde være uomtvistelig, at godtgjøre saadan Forskjel mellem nordiske og tydske Oldtidslevninger, at man af en Gravs Indhold strax kan slutte, hvilken Nation den tilhører. Tvertimod sætter han sig saaledes ud over Oldtidslevningernes charakteristiske Forskjel, at han antager, at Levningerne fra Broncealderen, der ej alene adskille sig fra Jernalderens Levninger i Materie, men ogsaa i Form, i Maaden, hvorpaa de nedlægges, og i deres Omgivelser, endog i den Grad, at de aabenbart vidne om **en fra Jernalderen aldeles forskjellig Cultur,** dog tilhøre det samme Folk, fra hvilke Jernlevningerne hidrøre. Alt dette kan ikke andet end svække Tiltroen, enten til den overvættes Vigtighed, W. tillægger Oldtidslevningernes Undersøgelse, eller til Ufeilbarheden af hans derpaa byggede Slutninger. Den kan, jeg gjentager det, afgive yderst vigtige Resultater, men man skal ikke fordre mere af den, end den fornuftigviis kan yde.

Hvad W. siger om de Sproglærde, der altfor ofte „over Bogstaven glemme Aanden", maa derfor nærmest ansees for en façon de parler, for en af disse løst henkastede Ytringer, der nok kunne gjøre sin Virkning paa Menigmand, og som derfor ikke ueffent lade sig bruge i en Dagblad-Feide, hvor det gjelder at vække en Forestilling, der for Øieblikket kan svække det Indtryk, Læseren allerede har modtaget, indtil det Hele er glemt, men hvis Huulhed den grundigere Videnskabsmand og overhoved den solidere Læser dog gjennemskuer. Jeg gad vidst, om der, naar Talen er om en Nation i en fjern Tidsalder, kan være noget mere „levende" end de Ord, som dengang udtaltes af Nationens egen Mund, og noget, der bedre kan træde i den virkelig levende Mands Sted. Her er det dog ikke Kjolen, men Talen, som gjør Manden. En lignende løst henkastet Yttring er ogsaa den om de lingvistiske Betragtningers Eensidighed i „høiere historisk-politisk Forstand", hvis den ikke maaske skulde betyde, at man af politiske Hensyn bør afholde sig fra at udlede de Resultater af lingvistiske Undersøgelser, som disse ellers fornuftigviis maatte medføre. Disse Yttringer røbe et vist Slægtskab med de af mig i en tidligere Artikel paaankede Udtryk af L. K. Daa i hans Afhandling om det danske Spørgsmaal, thi ogsaa han søger, paa en for Menigmand plausibel Maade og ved at holde sig til ydre tilfældige Omstændigheder, at vække en for Øjeblikket tilstrækkelig Forestilling om visse anførte, i sig selv aldeles afgjørende, Grundes Uvigtighed.

Hr. Worsaae erkjender selv, at der engang har boet et Folk i Danmark, som har kaldt sig „Goter"; heri ere vi altsaa enige. Men jeg mener, at disse Goter hørte til den samme gotiske Folkestamme, der efter saamange sikkre historiske Forfatteres Vidnesbyrd i en fjern Tidsalder beboede store Landstrækninger fra Østersøens Sydøstkyst til henimod det sorte Hav, og efterhaanden trak sig sydefter, indtil de omsider brøde ind over det romerske Riges Grændser, og som Vestgoter og Østgoter spillede den mærkelige Rolle i Historien, der er saa bekjendt, at jeg her ej behøver nærmere at omhandle den. Jeg mener det, deels fordi det rimeligste altid skal forudsættes, indtil det modsatte bevises — og rimeligst er det dog, at eet og samme Navn ogsaa betegner een og samme Nation —; deels, fordi jeg af sikkre Data tror at kunne bevise det. Jeg mener følgelig, at disse Goter, af samme Nationalitet som de sydligere Goter, hørte til den tydske Hovedafdeling af den germaniske Folkeklasse, og udgjorde Danmarks udelukkende Befolkning, indtil Landet

besattes af Folk, der tilhørte den **nordiske** Hovedafdeling. Worsaae mener ligeledes, at de Goter, der beboede Danmark, havde udbredt sig her gjennem Aarhundreder førend Norge og Svealand befolkedes af Nordmænd og Svenskere. Men han mener dog, at disse Goter hørte til, hvad han kalder den skandinaviske, det vil sige den nordiske, Afdeling, og det uagtet han tillige antager, at disse Goter havde fuldstændig Bronce-Cultur, paa samme Tid, som Nordmænd og Svenskere havde den fra Bronce-Culturen aldeles forskjellige Jern-Cultur.

Det egentlige Hovedbeviis, W. fører for den Paastand, at Goterne i Danmark ere forskjellige fra de sydligere Goter, er dette:

„De Mindesmærker fra Jernalderen, man hidtil har opdaget i Danmark, ere saa faa og saa enkeltstaaende, at de umuligt kunne godtgjøre Indvandringen af en erobrende gotisk Danestamme, der underkuede den ældre Befolkning, om hvis Udstrækning, Kraft og Cultur Broncealderens Mindesmærker ere talende Vidner.

Nordmændene og Svearne maatte ved deres Indvandring trække saa langt mod Norden, „da der i det sydlige Skandinavien allerede boede Folk, som gjennem Aarhundreder havde udbredt sig i Gøtaland og de gammeldanske Lande".

Da det først længere ned i Tiden lykkedes Svearne at faa Gøterne i nærmere Forbindelse med Sverige, og de hverken fortrængte eller underkuede disse, som heelt ned i Middelalderen hævdede deres gamle nationale Selvstændighed, kunde endnu mindre de (Svearne) eller nogen Green af dem „fortrænge Indbyggerne i de sydligere liggende gammeldanske Lande".

Disse Goter, som have udgjort Grundstammen for den **danske** Befolkning, „kunne altsaa ikke have været tydske, thi i saa Fald var det umuligt, at den danske Befolkning alt for tusinde Aar siden kunde have havt fuldstændig nordisk Charakter".

Betragter man nærmere denne Beviisførelse, saa vil man erkjende, at den egentlig kun gaar ud paa at bevise Umuligheden af, at et jernbrugende Folk i Danmark og Gøtaland har kunnet overvinde et broncebrugende. Og da nu saaledes den danske og gotiske Befolkning, mener han, aldrig har været overvunden, maa de gamle Broncebrugere være Stamfædre til de nuværende Daner og Gøter.

Denne Beviisførelse kunde maaske nogenlunde antages gyldig, hvis W. tillige havde paaviist den **gradvise Overgang** fra Bronce-

culturen, som i saa Fald maatte have fundet Sted. Men nu forholder det sig netop saaledes, som forhen antydet, at de i Danmark fundne Levninger fra Broncealderen ej alene i den blotte Materie, men endog i Form og alle andre ledsagende Omstændigheder ere saa forskjellige fra Jernculturens, at de vidne om, at Bronceculturens Folk befandt sig paa et ganske andet Culturstadium end Jernculturens. Naar man desuagtet i Danmark seer Jernculturen umiddelbart afløse Bronceculturen, maa man altsaa slutte eet af to: enten er det broncebrugende Folk blevet fortrængt af et jernbrugende med en aldeles forskjellig Cultur, eller Folket maa endnu i Broncetiden have vandret ud, og Landet imidlertid have staaet øde i flere Aarhundreder, indtil det udvandrede Folk, efterat have lært Brugen af Jern og antaget en aldeles ny Cultur, atter er vendt tilbage. Jeg overlader Enhver at dømme, hvilken af disse 2de Forklaringsmaader er den rimeligste. Denne Omstændighed, at der i Danmark spores en saa brat Overgang fra Bronce- til Jern-Culturen, er en af de farligste svage Sider ved det hele worsaaeske System, og han gjør sig forgjeves Umag for at dække den. Han maa selv erkjende („Blekingske Mindesmrk." S. 68): „at man endnu ikke bestemt kan paavise hele den gradvise Overgang fra Bronce- til Jernalderen"; men han søger at hjelpe paa dette ved at tilføie, at „adskillige Spor dertil ingenlunde mangle". Men disse „adskillige Spor" har han dog ikke angivet: Vidnesbyrd nok om, at de ej ere af synderlig Betydenhed, og de torde vel, naar Alt kommer til Alt, væsentligst reducere sig til en i den danske Antiqvitetssamling opbevaret Bronce-Øxe med Jern-Egg, hvilket i det Høieste kun vidner om, at en enkelt Mand kan have forefundet eller erhvervet et Stykke Jern, som han øiensynligt har anseet for en kostelig Sjeldenhed; men det antyder dog intet Skridt til at antage den øvrige med Jernculturen i Norden følgende Økonomi*). Derfor maa ogsaa W. paa det anførte Sted lade disse „adskillige Spor"

*) En i Danmark funden Landse- eller Pilespids af Bronce med en indre Kjerne af Jern opbevares i vort Antiqvitetsmuseum, men heller ikke denne beviser noget. Det er ikke alene Materien, men Formen, hvorpaa det kommer an, og et Bronceredskab med lidt Jern, som dog endnu bibeholder den for Bronce-Culturen charakteristiske Form, tilhører endnu aldeles Bronce-Culturen, og vidner ikke om nogen Overgang, ligesaalidt som de vilde Eskimoer i det 17de Aarhundrede, der ellers havde Vaaben af Been, kjendte Jernculturen, fordi enkelte af dem dannede sig Pilespidser af Jerngjorderne paa opdrevne Tønder, der tilhørte hollandske Hvalfangere.

ud af Betragtning, og derimod tage sin Tilflugt til at erindre om „hvor yderlig faa virkelige Grave fra Jernalderen man hidtil har haft Leilighed til at undersøge i Danmark". Men indrømmet endog at det forholder sig rigtigt, hvad W. andenstedsd paastaar, at der virkelig i Danmark findes saa faa Grave fra Jernalderen i Sammenligning med dem fra Broncealderen (han siger forresten paa det sidst anførte Sted forsigtigviis ikke, at der **gives** saa faa Jernalder-Grave men kun „at man blot har haft Leilighed til at **undersøge** faa af dem"); saa møder her den for W.s Ræsonnement uheldige Omstændighed, at der i Gøtaland og Bleking, der ogsaa hører til Broncegravenes Territorium, ved Siden af Broncegravene findes Grave fra Jernalderen, af samme Slags, som de i Svealand og tildeels i Norge forekommende, hvilket endog W. selv har omhyggeligen godtgjort („Blekingske Mindesm." S. 36—41). I Gøtaland idetmindste kunde saaledes, efter Levningerne at dømme, det jernbrugende Folk være talrigt og stærkt nok til at overvælde og fortrænge det broncebrugende.

Men hertil kommer nu ogsaa, at det ved historisk-ethnographiske Undersøgelser fuldkommen er godtgjort, at Bronce-Culturen hos et Folk altid, trods den specielle Kunstfærdighed, hvormed Bronce-Sagerne ere forarbeidede, vidner om et meget lavere Culturtrin, end Jern-Culturen. Vi kunne her atter lade Hr. W. selv tale. „Det er indlysende", siger han, (Blekingske Mdsm. S. 62), „at Broncecularen har været aldeles **forberedende**. Den har navnlig kun haft hjemme hos Folkene, saalænge de **lydløst** udbredte sig over Landene, saalænge de ryddede Skove, opdyrkede de øde Jorder og i det Hele forholdt sig **passive** i Verdenshistorien. Aldrig saasnart optræde de **selvstændigt handlende**, før vi see dem i Besiddelse af Jernet og den dermed følgende **højere** Cultur". Men i hin Passivitet, hint underordnede Culturtrin ligger netop Grunden, hvorfor Folket med Bronceccultur maatte ligge under for et indvandrende Folk med Jerncultur, om dette endogsaa virkelig var mindre talrigt. Desuden er det en bekjendt Sag, at den blotte Fart og Impuls gjør et indvandrende krigersk Folk mangedobbelt stærkere end et passivt, stillestaaende, der bebor det Land, i hvilket Indvandringen skeer, endog hvor Culturforskjellen er langt ringere end mellem Bronceculturens og Jernculturens Repræsentanter i Danmark.

Skulde det virkelig ogsaa være W.s Mening, at omtrent ved Christi Fødsels Tider, da Svearne og Nordmændene, i Besiddelse

af Jerncultur, besatte sine Lande, da endogsaa Galler forlængst, og Briter tildeels, brugte Jernet; da Tydskerne, faa Mile søndenfor Danmark, standsede Romernes sejrrige Vaaben, og under Arminius ødelagde Varus's Hær — at paa den Tid ene og alene de danske Goter „lydløst udbredte sig over Landene" og „forholdt sig passive i Verdenshistorien"; og at de endog fire eller fem Aarhundreder senere, paa en Tid, da Angler og Jyder, hvilke idetmindste W. regner blandt de „danske Goter", underkastede sig Britannien, og Lederkongernes Magt i gamle Sagn begynder at omtales, ikke havde naaet det Culturtrin, paa hvilket de kunde „optræde selvstændigt handlende?" Det kan i alle Fald ikke være en Mening, han deler med Flerheden af de danske Oldforskere og Historikere, og jeg tør vist derfor gjentage, hvad jeg forhen har yttret om det Hovedresultat af Betragtningen af de nordiske Oldtidsminder, han opstiller som det erkjendte, at dette Hovedresultat endnu kun gaar for hans egen Regning.

Men lader os nu desuagtet indtil Videre gjøre Hr. W. den Billighed at antage Danefolket som en Bronceculturens Ø, omgiven i flere Aarhundrede af et Hav af Jerncultur; som et idyllisk skovryddende, „passivt" Folk, omringet af „selvstændigt handlende" Nationer, saa bliver dog fremdeles den Vanskelighed tilbage, som den pludselige Overgang til Jernculturen medfører; vi nødes atter til at tænke paa en mere ulempelig Forandring, end den, W. antyder, og vi have da kun den Udvej, at antage hine „passive" Goter overvældede af active Nordboer. I denne Anledning vil jeg allerede nu omtale et mere specielt Kjendemærke paa en brat Overgang, medens jeg dog reserverer mig mod den Formodning, at jeg selv skulde være tilbøjelig til at sætte den i Forbindelse med Overgangen fra Bronce- til Jern-Alderen; jeg omtaler den kun foreløbigt som et Factum, W. aldeles har overseet, eller jeg tør endog sige ignoreret, da jeg dog i den Afhandling om Danmarks ethnographiske Forhold i Oldtiden, som han oftere citerer, omstændeligen har dvælet derved. Der gives tvende Slags Runeskrift, som man hidtil sædvanligen har kaldet den **tydske** og den **nordiske**. Den tydske er langt mere udviklet og kan langt bedre tilkjendegive de forskjellige Modifikationer af Lyd, end den nordiske i dens ældste Skikkelse. Den tydske har f. Ex. egne Tegn for U, O og V, medens den ældste nordiske kun har et eneste fælles Tegn for alle tre Bogstaver, nemlig ᚢ; den tydske har ligeledes egne Tegn for I, E og J, medens den

ældste nordiske kun har eet, nemlig ᛁ; ligesaa kan den tydske udtrykke baade B og P, baade D og T, baade G og K, medens den ældste nordiske for hvert af disse Par kun har eet Tegn, ᛒ, ᛏ og ᚴ. Og dog er den ældste nordiske Runeskrift saa inderligt organisk forbunden med Lydsystemets samtidige Form, at man tydeligt kan see at den har udviklet sig af og med Udtalen. Nu er det ved mange Kjendsgjerninger oplyst, at Levninger fra Oldtiden, indeholdende Indskrifter med tydske Runer, hidtil, med Undtagelse af nogle yderst faa i Sverige og det sydøstlige Norge, kun ere fundne i Danmark og de gammeldanske Lande, samt i de af Angelsaxerne koloniserede Dele af Storbritannien. Det er saaledes aldeles aabenbart, at Angelsaxerne medbragte denne Runeskrift, og at den følgelig var den brugelige blandt de Goter, der beboede Danmark og vistnok ogsaa stundom gjestede de nordligere Egne. Men nu finder man ogsaa i Danmark en Mængde Runestene med nordiske Rune-Indskrifter af det ældste og bedste Slags, nogle rimeligviis fra det 8de, de fleste fra det 9de og 10de Aarhundrede. Skulde man nu virkelig kunne tro, at et Folk, der var i Besiddelse af et temmelig fuldstændigt Alfabet, med Eet skulde antage et nyt, der ikke paa langt nær gjengav de Bogstaver, der dog vare tilstede i Udtalen, og hidtil havde været betegnede? Visselig ikke. Det maa ansees hævet over enhver Tvivl, at det Folk, der brugte nordiske Runer, var et andet Folk, end det, som brugte tydske, ja endog, at det talte et andet Sprog, nemlig det, hvortil de nordiske Runer passede. Det Folk, der engang havde antaget det ene Slags Runeskrift, beholdt denne fremdeles, uden at antage den anden. Angelsaxerne brugte de tydske Runer til længe efter Christendommens Indførelse, og udvidede Alfabetet, uden dog at optage et eneste Bogstav fra det nordiske — de, som oprindeligen vare fælles for begge Alfabeter, naturligviis fraregnede — uagtet deres mangehaande Forbindelser med Nordboerne, og endelige Underkuelse ved Danerne, blandt hvem den nordiske Runeskrift netop trivedes. Og Nordboerne, som dog især hentede deres Oplærelse fra Angelsaxerne, optoge ikke angelsaxiske Runer, men flikkede paa deres eget Alfabet ved Overstregninger, Punkteringer m. m. Alt dette er Beviis nok paa, at Brugen af de to forskjellige Alfabeter betegner **to forskjellige Folk**, kun saavidt beslægtede, som den Omstændighed, at enkelte Bogstaver ere de samme i begge Alfabeter, antyder.

Herved er det allerede, uden at vi endnu have hentet noget Argument fra de egentlige Sproglevninger eller lingvistiske Data,

givet, at det Folk i Danmark, der skrev de nordiske Runeskrifter, var et **nordiskt Folk**, og det, der skrev de tydske, et til samme Hovedafdeling, som Angelsaxerne, altsaa den **tydske**, hørende Folk. Det kunde nu imidlertid synes at ligge temmelig nær, at henføre Bronceculturen til dette tydske (gotiske) Folk, Jernculturen til det nordiske.

Men foruden at Bronceculturens og Jernculturens indbyrdes Forskjel forudsætter en langt større Adskillelse mellem begge Folk, end det nys omtalte, af Runealfabeterne og tillige af Sammenligning mellem Angelsaxisk og Olddansk utvivlsomt godtgjorte Slægtskab tillader at antage, har man ogsaa mere ligefremme Beviser derimod. Blandt de Oldtidslevninger i Danmark, paa hvilke tydske Runer forekomme, ere især **Bracteaterne** de hyppigste. De ere endog charakteristiske for den tydske Runeskrift-Periode. Og med Hensyn til Bracteaterne er det en afgjort Sag, der saaatsige hører til Antiqvitetskundskabens Begyndelsesgrunde, **at Bracteaterne ene og alene tilhøre Jernculturen**[1]). Og dermed er allerede W.s hele Lære om de danske Goters Broncecultur omstyrtet, og hans kunstige Beviis for disse Goters Identitet med den senere nordiske Befolkning i Landet kjendt uefterretteligt at være.

Naar man nærmere undersøger Sagen, torde der, om man endog fremdeles holder lingvistiske Hensyn borte, findes flere Omstændigheder, der antyde hiin Forskjel mellem den gotiske og nordiske Befolkning i Danmark, om vi end ikke gribe til den fortvivlede Udvej, at tillægge Goterne Bronceculturen. Worsaae oplyser selv (Blek. Mdsm. S. 67), at Gravene (fra Jernalderen) i Norge og Sverige mere paa gammel Viis dannes af enkelte Høje, der indslutte brændte Lig, hvorimod de i Danmark næsten udelukkende bestaa af store almindelige Begravelsespladser, i hvilke Ligene ere nedlagte **ubrændte**; og fremdeles („Danmarks Oldtid" o. s. v. S. 79), at de fleste af de faa Gravhøje fra Jernalderen, som hidtil ere undersøgte i Danmark, have udmærket sig derved, at de ikke alene gjemte Benene af Helten, men ogsaa af hans Hest, medens derimod Gravhøjene i Norge og Sverige, som bekjendt, i Almindelighed, og navnlig de ældste, indeholde Levninger af **brændte** Lig, og ingen Hest. Dette viser temmelig klart, at det har været særegent for de danske Goter at begrave Ligene ubrændte, medens de nordiske Folk plejede

---

[1]) See Worsaae: „Danmarks Oldtid", oplyst ved Oldsager og Gravhøie. S. 45.

at brænde dem, at de danske Goter i Almindelighed begrove Ligene i fælles store Begravelsespladse, saaledes at kun de rigeste og mægtigste Mænd, der oftest begroves med deres Heste, fik egne Gravhøje; medens derimod isolerede Gravsteder uden Hest vare sædvanlige i Norge og Sverige. Dette stemmer aldeles med det af Snorre meddeelte, bekjendte Sagn om at Dan den overmodige, der netop som Sagnfigur repræsenterer den dansk-gotiske Tidsalder, lod sig højlægge, ubrændt, med sin Hest. Altsaa: det Folk i Danmark, der brugte tydske Runer, begrov Ligene ubrændte, og havde fælles Begravelsespladse for Mængden, men nedlagde Høvdingens Lig med hans Hest i egen Høj, det Folk vare de i Sagaerne saakaldte **Goter**; det Folk derimod, som brugte nordiske Runer, og som idetmindste i Norge og Sverige begrove Ligene brændte og særskilt, vare **Nordboer**. Hvilket Folk Bronceculturen repræsenterer, om det er **Kelter**, hvilket er det rimeligste, eller ej, bliver os her ligegyldigt; thi her er det os nok at vide, at det ikke engang var et germanisk Folk, men tilhører en Tidsalder, der ligger bagenfor det Afsnit af Historien, hvormed vi her beskjeftige os.

Efterat det nu allerede er beviist, at de Goter, der beboede Danmark, ikke vare et nordisk, men et tydsk Folk, bliver det egentlig overflødigt at godtgjøre, at de ej vare forskjellige fra de i Sydens Historie bekjendte Goter. Endog Worsaae kan ikke have noget imod at erkjende deres Identitet med disse, naar han ej længer, ved at benegte den, kan opnaa hvad han alene tilsigter, at bevise de danske Goters Identitet med Danmarks nordiske Befolkning i senere Aarhundreder. For dog ikke at lade noget væsentligt eller idetmindste interessant Punkt ubeviist, skal jeg dog ogsaa nærmere opholde mig herved, idet jeg endnu lader lingvistiske Hensyn ud af Betragtning.

Det er ofte nok omtalt, at vore Sagaer lige indtil det 9de Aarhundrede kalde Danmark Gotland og inddele det i Reiðgotaland og Eygotaland, forklarende Reidgotland fornemmelig ved Jylland, idet de dog ogsaa deels udstrække Benævnelsen videre, navnlig paa endeel af Fastlandet søndenfor Østersøen, deels bruge den noget usikkert og svævende, saaat det undertiden skulde synes, som om ej alene hele Danmark, eller det meste deraf, men ogsaa den nordøstlige Deel af Tydskland, kaldtes Reiðgotaland[1]. Etymologien af

---

[1]) Hervarar S. i Fornaldar S. I. 509: þat er sagt, at Reiðgotaland ok Húnaland sé nú þýzkaland kallat. Ogsaa i Vidsið-Kvadet staar Hu-

dette Navn, saaledes som det forekommer i vore egne Oldskrifter, er vanskelig at bestemme, thi det i den yngre Edda forekommende Udsagn, at Reiðgotaland betegner Fastlandet, Eygotaland Øerne, tør man ikke stole paa, eftersom det findes blandt flere andre etymologiske Forsøg, der aabenbart tilhøre Forfatteren selv og ej engang ere rigtige, ligesom det og ikke ganske stemmer med den Maade, paa hvilken Navnet „Reiðgotaland" andensteds anvendes. Men saameget er vist, at hvad end Ordet „Reið" i Sammensætningen „Reiðgotar" betyder, svarer Navnet „Reiðgotar" i Oldnorsk til Hræðgotan eller Hréðgotan i Angelsaxisk, og af denne Omstændighed skulde man snarest formode, at endog Skrivemaaden Reiðgotar istedet Hréðgotar[1]) og derfor den hele Tale om Reidgotland i Modsætning til Øgotland ere uheldige etymologiske Forsøg af samme Slags, som de mange andre lignende Forsøg, andstillede af oldnorske, især deleshed islandske, Forfattere i det 13de og 14de Aarhundrede, thi i ældre Skrifter forekommer Navnet ikke; der tales kun om Gotland. Den Slutning ligger endog temmelig nær, at Benævnelsen er laant fra det Angelsaxiske, thi der forekommer Navnet Hréðgotan eller kortere Hréðas meget hyppig. Nu er det en mærkelig Omstændighed, at hvor angelsaxiske Forfattere tale om de historisk bekjendte Goter, eller Ost- og Vestgoterne, der stormede ind i det romerske Rige, kalde de dem ofte Hréðgotan og det endog, hvor de følge romerske Forfattere, der som bekjendt blot bruge Navnet „Goter". Det ældste angelsaxiske Skrift, hvor en saadan Anvendelse af Navnet „Hréðgotan" forekommer, er en smuk digterisk Behandling af den bekjendte Legende om det hellige Korses Gjenopdagelse ved Keiser Constantins Moder Helene. Her heder det, at denne Begivenhed skete i Constantins 6te Regjeringsaar, paa den Tid, da Huner, Hréðgotan — de kaldes i samme Digt ogsaa slethen Hréðas — og Franker angrebe det romerske Rige[2]. Nu er det vel at mærke, at dette Digt

---

ner og Hréðgotan sammen: „Ic väs mið Húnum and mið Hréðgotum (V. 113, 114).

[1]) Paa samme Maade synes Angelsaxerne at have kaldet den Afdeling af Nordmændene Hronas eller Hranas, efter hvilke Ranríki benævnes.

[2]) Andreas und Elene, herausgeg. v. J. Grimm. Cassel 1840. S. 51 og 52. Þá väs syxte geár Constantines cáserdómes; þät he Rómvara in rice vearð áhäfen hildfruma tó heretéman. . . . . . . verod samnodon Húna leóde and Hréðgotan, fóron fyrdhvate Francan and Húnas . . .

efter alle indre Kriterier neppe kan være yngre end det 7de eller 8de Aarhundrede e. Chr., altsaa fra en Tid, der kun var et Par Aarhundreder senere end Ostgoternes Herredømme i Italien, og maaske endog førend det vestgotiske Rige i Spanien opløstes. Naar nu den angelsaxiske Digter fandt sig foranlediget til at gjengive den romerske Benævnelse „Goter" med „Hréðgotan", da maa det aabenbart have været, fordi Navnet „Hréðgotan" endnu levede friskt i Angelsaxernes Erindring, og fordi der hos dem ikke herskede nogen Tvivl om, at de dem velbekjendte Hréðgotan vare det samme Folk, som spillede den mærkelige Rolle i Syden. Men efter vore Sagaers Udsagn var „Reiðgotaland" endnu paa samme Tid, da hiint Digt maa antages at være skrevet, Benævnelsen idetmindste paa en Deel af Danmark og tilgrændsende Lande, og Angelsaxerne maatte saaledes fuldkommen kjende det hredhgotiske Folk, saaat man ej kan antage, at deres Forfattere har gjort sig skyldig i nogen Fejltagelse ved at anvende Navnet, og Digtets Forfatter har idetmindste anseet de danske Hredhgoter og de historisk bekjendte Goter for samme Folk. Vil man nu end, paa Grund af den forholdsviis sildige Tid, paa hvilken de af vore Oldskrifter, der omtale „Reidgotland", ere nedskrevne, indtil videre lade deres Vidnesbyrd ud af Betragtning, saa kan dog et andet, endnu vegtigere og vistnok uimodsigeligt, anføres. Dette Vidnesbyrd kan hentes fra det bekjendte angelsaxiske Digt om Beovulf; det fremstiller denne gotiske Helts Bedrifter, især deleshed ved den danske Skjoldungekonge Hrodhgars Hof. I dette Digt, der af ubedragelige Kjendemærker viser sig at være samtidigt med eller maaske endog ældre end det ovennævnte, nævnes „Hréðmen" som Hrodhgars Undersaatter, aldeles eenstydigt med Daner og Goter[1]. Man har altsaa angelsaxiske Vidnesbyrd, idetmindste fra det 8de Aarhundrede, om at Goterne, der oversvømmede det romerske Rige, vare Hréðgotan eller **Hredher**, og at Danmarks Beboere vare **Hredhmænd**. Og fremdeles: et andet gammelt angelsaxisk Kvad, det saakaldte **Vidsidh-Kvad**, der lader en vidtbereist Mand opregne alle de Folk han har gjestet, taler flere Gange om **Eormenric** som

---

. . . síðþan elþeódige Húna and Hreða here sceávedon þät he o. s. v. I sin Oversættelse af Boethius kalder Kong Alfred den bekjendte Radagaisus Rædgota.

1) V. 878—884: Vén ic þät he ville, gif he vealdan mót, in þám gúðsele Geotena leóde etan unforhte, svá he oft dyde, mægen Hréðmanna.

Goternes Konge eller som „Hrêð-Konge"[1], den samme, som den gotiske Forfatter Jornandes under Navnet Ermanarik nævner som det gotiske Folks mægtigste Konge, herskende fra Østersøen til det sorte Hav, og den samme, der forekommer i vore Eddasagn som Jormunrek eller Jarmunrek, Goternes Konge. Og denne samme Jarmunrek, eller, som han gjengiver Navnet, Jarmerik, gjør Saxo, der veed at fortælle meget om ham, ja mere end nogen anden Forfatter, til Danmarks Konge. Det er altsaa heraf klart, at Danmarks ældre germaniske Befolkning ej alene havde Navnet Goter, men endog det specielle Navn Reidgoter, Hredhgoter eller Hredher tilfælles med de berømte Goter, der satte sig fast i Syden; og hvis W. fremdeles paastaar, at Goterne i Danmark vare et andet Slags Goter end de sidstnævnte, maa han endog antage, at den særlige Benævnelse Reiðgotar ligeledes er dobbelt, noget der i den Grad er urimeligt, at det endog er overflødigt at spilde videre Ord derpaa. Egentlig er hans Ræsonnement kun dette: „da jeg ikke kan negte, at de historisk berømte Goter hørte til den tydske Hovedafdeling, men Danmark ældste germaniske Befolkning maa og skal have hørt til den nordiske, saa kunne, maa og skulle ikke de danske Goter være af samme Slags som hine". Det eneste af alt hvad han anfører, der nogenlunde seer ud som en Antydning til et Beviis, er Danefolkets fuldstændigt nordiske Charakter allerede for over tusende Aar siden. Men den fuldstændige nordiske Charakter er det netop, som man ej med Bestemthed kan godtgjøre. Vi vide nok, at den herskende Klasse paa den Tid havde nordisk Charakter, og denne var vistnok, gjennem lang Indvirkning ovenfra, bleven overvejende, saaat alle de nuværende foregivne Levninger af Tydskhed i Danmark kun — som jeg har udtrykt mig — ere at ansee som en senere Incrustation, især da de ikke engang tilhøre den gotiske, men den over- og nedertydske Sproggreen. Men om den hos Massen herskende Folkecharakter paa hine Tider have vi ingen bestemt Underretning. Alt, hvad W. har anført, godtgjør dog ikke, at den ikke kan have

¹) V. 10—17. he mid Ealhhilde . . . . Hréðcyninges hám gesóhte, eástan of Ongle, Eormanríces, vráðes værlogan. 175—184: ic väs mid Eormanríce ealle þrage, þär me Gotena cyning góde dohte: se me beág forgeaf, burgvarena fruma, on þám syx hund väs smætes goldes gescyred sceatta scilling-ríme (Skulde her sigtes til Bracteaterne?) 217—222: þonon ic ealne geond hvearf éðel Gotena; sóhte ic á síða þá sélestan: þät väs innveorod Eormanríces.

været gotisk; at den maa have været det, forekommer mig allerede af de anførte Grunde indlysende. Men just i dens Gotiskhed ligger Aarsagen til at den i Tidens Løb desto lettere og fuldstændigere paavirkedes af de nordiske Elementer.

Jeg har, som man letteligt vil see, endnu ladet de lingvistiske Argumenter ud af Betragtning, for at vise Hr. W., at man endog uden dem kan godtgjøre, og det aldeles klarligen, hvad han erklærer ubeviist og usikkert, idet han paaberaaber sig disse samme lingvistiske Forklaringers Upaalidelighed. Hvorledes det forholder sig med denne, og fra hvilket Standpunkt W. bedømmer dem, har jeg allerede ovenfor viist. Egentlig er Sagen den, at Hr. W. mangler de nødvendige Forkundskaber til at kunne bedømme dem og fatte deres Vægt. Han er derfor utilgængelig og døv for Argumenter, hentede fra Sprogforholdene; han betragter dem altfor naivt til at man kan raisonnere med ham derom. Men derved tabe de naturligviis ikke deres Vigtighed; Guldhorn-Indskriften, hvilken jeg, i Kraft af at jeg forstaar Sagen, erklærer at have læst rigtigt, trods al Indvending af W., der ikke forstaar Sagen, er og bliver gotisk, og de af mig anførte Navne forklares ligeledes bedst af det gotiske Sprog, idetmindste har endnu ingen forklaret dem af de nordiske. Men om man endog seer bort; herfra om man endog føjer Hr. W. i at finde det betænkeligt, at det kun er lykkets mig at læse fuldstændigt een af de blekingske Runeindskrifter[1]), og om vi end derfor lade Indskrifternes Indhold ud af Betragtning, saa blive dog Bogstaverne selv tilbage; føje vi ham end i at antage, at Guldhornet kan være kommet langvejsfra, saa maa dog de svære Stene i Bleking have staaet urokkeligt paa sit Sted. W. vil derfor ikke under nogen Omstændighed kunne fragaa,

[1]) Egentlig er det besynderligt, at W., skjøndt ivrig Archæolog, ikke omtaler denne Læsning med nogen Tilfredsstillelse, thi det er jo dog første Gang, at en af de blekingske Runeindskrifter er bleven læst, jeg tør sige paa den rette Maade, og dette burde dog, i Betragtning af det gaadefulde Mørke, der hidtil har hvilet over disse Indskrifter, ansees som en Vinding for Videnskaben. Men Ængstelsen for at Indskriftens Beskaffenhed skal bevise noget, der strider imod hans Udvikling af de oldskandinaviske Forholde, har tydeligt nok været større end den videnskabelige Interesse. Han foretrækker derfor indtil videre at opkaste Tvivl om Rigtigheden af en Forklaring, der dog i sig selv bærer Rimelighedens Præg, og mod hvilken han under andre Omstændigheder neppe vil have noget synderligt at indvende.

hvad jeg ovenfor har viist, at tydske Runer have været brugte i Danmark, og af et Folk, der talte andet Sprog, end det Folk, der brugte nordiske Runer. Men nu møder her igjen den mærkelige Omstændighed, som jeg andensteds nøiere har viist, at det Alfabet, den bekjendte gotiske Biskop Ulphilas indførte blandt de inden det romerske Riges Grændser bosatte Goter i det 4de Aarhundrede, ej alene indeholder Bogstaver, der aabenbart ere laante fra det nysnævnte tydske Runealfabet, men ogsaa at de enkelte Bogstavers Navne ere de samme som Runebogstavernes[1]. Dette viser, at det samme tydske Runealfabet, der brugtes af Goterne i Danmark, ogsaa maa have været brugeligt blandt Goterne i Syden: fremdeles et Beviis for at de danske Goter og Donaugoterne vare een og samme Nation. Vi kunne heraf endnu slutte noget mere. Det er, som jeg ovenfor nævnte, en bekjendt Sag, at ingen Oldtidslevninger med dette Slags Runer findes i det nuværende Tydskland, medens de derimod findes i England. Nu er ikke nogen Deel af Tydskland, men derimod England i sin Tid bleven coloniseret fra Danmark i den gotiske Tidsalder, thi Angler og Jyder besatte, som bekjendt, England. Alle Oldtidslevninger med tydske Runer, overhoved alle Spor af disse, tyde saaledes hen til gotiske Landskaber som deres egentlige Hjem. Over- og Nedertydskland synes ej at have haft dem; vistnok heller ikke den saxiske og angliske Deel af Englands Befolkning, men Jyderne maa have kjendt dem, og indført deres Brug hos det samlede angelsaxiske Folk. De danske Lande blive saaledes endog det Middelpunkt, fra hvilket denne Bogstavskrift ligesom udstraalede til Vest, Nord og Sydøst; de blive Goterfolkets rette Hjem, og de nysnævnte tydske Runer blive, hvor de forefindes, bestemte Kjendemærker paa at gotisk Nationalitet i Oldtiden her var tilstede, eller gotisk Cultur udøvede en middelbar eller umiddelbar Indvirkning. Jo renere og simplere Skriften er, f. Ex. paa Guldhornet, desto renere maa ogsaa Sproget, følgelig Nationaliteten, have været, og det er ikke mere end billigt, at denne Runeskrift selv, efter den Nation hvem den egentlig tilhørte, kaldes gotisk. Vi finde her ogsaa Bekræftelse til Overflod paa, at de gotiske Runeindskrifter i Danmark tilhøre en Periode, der ligger forud for den, hvori nordiske Runer anvendtes i dette Land. Thi naar Angelsaxerne, der fik dem fra Danmark, brugte dem tidligere, end de ældste nordiske Runeindskrifter i Dan-

[1] See især min gotiske Formlære, §. 18.

mark ere ristede, og naar Donaugoterne allerede kjendte dem paa Ulphilas's Tid, saa er det klart, at de i Danmark idetmindste maatte være ældre end Aar 700 e. Chr. Dette er vistnok i og for sig saa klart, at det ej behøvede noget yderligere Beviis, men det er uberegneligt, hvad en, der ej besidder den fornødne Oversigt over Sprogforholdene, kan finde paa at indvende, og W. kunde saaledes maaske opkaste den Mulighed, at den gotiske Runeskrift i Danmark er kommen fra England i det 9de og 10de Aarhundrede.

Førend jeg forlader denne Materie, maa jeg dog i Korthed berøre endnu et Sted, hvor W. synes at røbe mindre Kjendskab til allerede forlængst erhvervede Oplysninger, end man kunde have Ret til at fordre hos den, der optræder med en saadan Bestemthed, som Hr. W. Han siger i Anledning af min Fortolkning af det gamle Leires Navn: „Den gamle Fortælling om Hertha-Dyrkelsen i Leire giver Munch Dødsstødet ved nærmere at udvikle, at man i Kildeskrifterne feilagtig har læst „Hertha" istedetfor „Nerthus", hvilket svarer til det oldnordiske „Njörðr" eller „Njörð" m. m". Dette seer unegtelig ud, som om W. ogsaa her mener, at jeg kommer frem med noget nyt og ubevist, der saaledes faar staa ved sit Værd. Men det er bekjendt, at det eneste Sted hos de gamle Forfattere, hvorfra Fortællingen om Herthadyrkelsen hentedes, er det mærkelige i Tacitus's Germania Cap. 40; og det er nu allerede for flere Aar siden oplyst, at Haandskrifterne af Tacitus her læse „Nerthus", ikke „Hertha", hvilken Læsemaade kun grunder sig paa en Feiltagelse, begaaet af de ældre Udgivere. Det er saaledes ikke mig, som giver hiin Fortælling Dødsstødet: den er forlængst død og begraven.

Som utvivlsomme og fuldstændigt beviste historiske Kjendsgjerninger, ikke som „eensidige Hypotheser og Formodninger", kan man altsaa betragte følgende Resultater af de ovenfor opstillede Grunde:

> At Danmark i en fjern Oldtid var beboet af Goter eller Reidgoter;
>
> at disse Goter eller Reidgoter ikke hørte til den nordiske, men til den tydske Hovedafdeling af den germaniske Folkeklasse;
>
> at disse Goter eller Reidgoter hørte til samme Folk, og talte samme Sprog, som de af Sydens Historie bekjendte Øst- og Vest-Goter.

Ligesom ogsaa Urigtigheden af følgende Worsaae'ske Sætninger ere indlysende:

At Bronceculturens Levninger i Danmark hidrøre fra den gotiske Tidsalder;

og at der efter Oldtidsminderne i Danmark neppe engang er Spor til een, endsige til to Indvandringer senere end Broncealderen. (Blek. Mdsm. S. 66).

Hvad nu Navnet Daner angaar, da har jeg allerede viist, at Indbyggerne i de danske Lande kaldte sig med dette Navn medens Landet selv endnu vedblev at kaldes Gotland, men at Danerne desuagtet ogsaa kaldtes Goter eller Reidgoter (Hréðmen). Det kunde derfor synes, som om de oprindelige Daner ogsaa vare en gotisk Nation. Naar jeg desuagtet antager, at Danerne fra først af hørte til den nordiske Afdeling, da er det deels af den Grund, at den gotiske Forfatter Jornandes allerede i det 6te Aarhundrede omtaler Danerne som udgangne af Svearnes Stamme, deels fordi de frankiske Forfattere kalde den samme Hugleik eller Hygelac, hvorom Beovulf-Kvadet fortæller saameget, en dansk Konge og hans Folk Daner, medens Kvadet kalder dem Geátas, d. e. Gøter, Beboere af Gøtaland. Men den Omstændighed, at Danernes Land fremdeles blev kaldet Gotland, og Danerne selv stundom Hredhmænd eller Goter, viser, at de endnu ikke kunne have været talrige og stærke nok til at vedligeholde deres egen Nationalitet, medens paa den anden Side det mærkelige Udtryk „Halvdaner", og den Omstændighed, at de blekingske Indskrifter ikke fremstille det gotiske Sprog reent, antyde Begyndelsen til en Forandring, idetmindste i de højere Klasser[1]. Jeg er derimod meget tilbøjelig til at antage, at den nordiske Stamme, eller maaskee rettere de nordiske Krigere, der i det 8de Aarhundrede bleve Herrer i Danmark, og om hvis Vælde de mange Gravstene med nordiske Indskrifter vidne, ikke oprindelig førte Navnet Daner, men antoge det som et Hædersnavn efterat have slaaet sig ned i de ældre Daners Land. Saameget er vist, at Navnet „Danmark" ikke forekommer før Ragnar Lodbroks Tid, og at dette Navn saavelsom „Danaveldi" eller „Danariki" neppe er opstaaet førend Ragnar Lodbroks, ja neppe engang førend Sigurd Orm i Ojes, Tid, da det store Monarki deeltes i to, det svenske og det danske. Før den Tid var der heller ikke Tale om Danekonger, men kun om Lejrekonger; med Sigurd Orm i Oje begyndte den mægtige gamle Danekonge-Æt, under hvilken Danernes Navn blev bekjendt over hele det vest-

---

[1] See herom min Afhandling i „Annaler" for 1848. See især S. 303. 304.

lige Europa; Danefolket betragtedes som det fornemste af de nordiske Folk, og Benævnelsen „dansk Tunge" opstod som en Betegningsmaade for nordiske Mundarter i Almindelighed. Man er derfor berettiget til at bruge Benævnelsen „olddansk Sprog" om den overmaade rene Mundart, der findes paa de danske Runestene, uden her at tage Hensyn til den Omstændighed, at de endnu ældre Daner maa have talt et andet Sprog. Men indrømme maa man derhos, at saalænge Benævnelsen „Gotland", „Sælund" m. m. endnu ikke ganske var ombyttet med „Danmark", „Sjæland"; og saalænge endnu ikke den særegne Nationalcultus i Leire var ophørt, hvilket altsammen ikke skete førend Gorm den Gamles sidste Tider, saalænge kan Amalgamationen ej have været aldeles fuldstændig, og „den danske Tunge" kan endnu blot have været den herskende Klasses Sprog. Her kan Stedsnavnenes charakteristiskt nordiske Form ej ansees afgjørende til at bevise en strax indtil Massen af Folket gaaende Nationalitetsforandring, thi det var den herskende Klasse, som gav Stederne Navne efter sit eget Sprog; det vise f. Ex. de norske Stedsnavne, der endnu ere tilbage i Normandi; Massen af Folket, som beherskedes, matte rette sig derefter, eller gradviis vænne sig dertil. En Tidlang maa vel endog et og samme Sted have haft tvende Navne, et, som Herskerne, et andet, som Folket brugte, og Tilværelsen af Navnet **Gotland** ved Siden af **Danmark** (under Ragnar Lodbroks Sønner), af **Sælund** ved Siden af **Sjæland**, vidner idetmindste ikke derimod.

Jeg har omhandlet Spørgsmaalet om den gotiske Befolkning i Danmark saa vidtløftigt, deels fordi jeg ønskede at bringe det eengang for alle paa det Rene, deels fordi Hr. W. i sit Stridsskrift fornemmelig opholder sig derved. Naar jeg endnu engang gjentager, at jeg fra det Standpunkt, hvorfra jeg opfatter og bedømmer vore Dages skandinaviske Spørgsmaal, nemlig det reenpolitiske, aldeles ikke tillægger hiint historiske Spørgsmaals Besvarelse paa den ene eller anden Maade nogensomhelst Vegt, men at jeg ene og alene fra først af har bragt det ind i nærværende Skriftvexling for at svække de af Skandinavisterne opstillede historiske Argumenter, og vise de Inconseqvenser, hvori de gjøre sig skyldige, kan jeg fordre at blive troet paa mine Ord. Jeg har ikke „hentet mit Modbeviis mod Skandinavismens historiske Berettigelse fra en forhistorisk Mulighed", men blot søgt at tilintetgjøre Skandinavisternes fra en foregiven forhistorisk Virkelighed hentede Hovedbeviis. Hr. W. afgiver selv et

Exempel paa den danske Skandinavismes Orhed og Inconseqvens. Medens han tror at finde, at jeg staar paa det „rene Nationalitets-Standpunkt", og — med Rette, hvis det var saa — dadler mig derfor, er han dog saa bange for, at den danske Nationalitet ikke skal være puur og reen nordisk, at han, for at faa denne pure rene Nordiskhed istand, bortforklarer bestemte historiske, indbyrdes overeensstemmende og efter den sædvanlige Maalestok uimodsigelige Vidnesbyrd. Men Sagen er, at han, saavelsom de øvrige danske Skandinavister, her befinder sig imellem hvad man kalder en dobbelt Ild; der er paa enhver af Siderne et farligt Punkt, som maa undgaaes. Fastholdes nemlig Ideen om den ublandede nordiske Nationalitet, hvilken de danske Skandinavister ogsaa helst ville bibeholde, saa ligger det nærmest at antage, hvad der og i for sig er rigtigt, at den nordiske Befolkning i Danmark er kommen nordenfra, eller fra vor Halvø. Men just dette vil man ej tilstaa, for at ikke vi, Beboerne af Halvøen, derved ligesom skulle erhverve en Ret til at betragte os som den skandinaviske Befolknings Kjerne. Tilstaaelsen undgaar man ved at vælge det andet Alternativ, nemlig at opgive Ideen om den ublandede nordiske Nationalitets Fortrinlighed, og erkjende Tilværelsen af en ældre gotisk Befolkning i Danmark, der endog var i Besiddelse af en større, og tidligere Cultur, (dog hvilken Cultur!) end de nordiske Folk. Dog derved nødes man igjen til at erkjende Tilværelsen af ældre tydske Elementer, og det kan man heller ikke bære over sit Hjerte. De maa derfor søge at sno sig mellem begge de farlige Punkter, og udfinde en Maade, hvorpaa de kunne bevise, at Danmarks Beboere ligefra Steenalderens Ophør vare af ublandet nordisk Nationalitet, uden dog at være komne enten fra Halvøen eller fra Tydskland. Og for at bringe dette kunstige Resultat istand, for at bringe det dertil, at Danerne ere komne, „hverken gaaende eller ridende", som det heder om Aslaug, men ialfald seilende, for ej at sige regnende ned fra Luften, opstilles et Danefolk, der er gotisk og nordisk paa een Gang, og vedligeholder i Aarhundreder en paa chinesisk Viis stivnet Halvcultur, Bronceculturen, medens alle andre omgivende Nationer, endog Nordmænd og Svear, der jo ellers ikke efter W's Mening kunde maale sig med Danerne, vare i Besiddelse af Jernculturen.

Læseren vil nu let kunne bedømme, hvorvidt jeg, som W. siger, har tiltaget mig et privilegium exclusivum paa at levere Theorier om Nordmændenes Indvandring til Norden, eller givet mig Mine

af at ville forbyde Hr. W. eller nogen anden dansk eller islandsk Oldforsker „at opgive fri Discussion over en enkelt Gren af dansk eller islandsk Videnskabelighed". Men saalænge endnu ingen med indlysende Grunde har beviist Urigtigheden af min Lære i dens Heelhed, saalænge tør jeg dog betragte den saaledes som den efter min Overbeviisning bør betragtes. Jeg ønsker intet heller, end at der maatte opstaa en grundig og udtømmende Discussion derom, men den blotte og eensidige Oldsagkyndigheds Berettigelse til at gjøre Udslaget i Spørgsmaalet kan jeg ej erkjende, om denne Berettigelse end fordres anerkjendt af en saa dygtig Archæolog, som Hr. Worsaae.

Jeg kommer endelig til det andet Hovedpunkt af Worsaae's Stridsskrift, angaaende den rigtigste Benævnelse af vort Oldsprog og vor Oldliteratur. Jeg havde i mine tidligere fremsatte Bemærkninger om Skandinavismen berørt dette Punkt, fordi jeg i den Ulyst, der fra dansk Side vises til at erkjende Rigtigheden og optage Brugen af Benævnelsen „oldnorsk" om Sproget og Literaturen, troede at finde en Mangel paa det Brodersind, der først og fremst skulde charakterisere Skandinavismen. Jeg dvæler nærmere derved, baade fordi Sagen i og for sig er af Interesse, og fordi jeg ikke indseer nogen Grund, hvorfor vi uden Videre skulde finde os i, at vort Oldsprog og Oldliteratur benævntes feilagtigt, eller anderledes end vore Forfædre eller de, der talte Sproget og forfattede Bøgerne, benævnte dem.

Jeg har sagt, at det saakaldte „islandske" eller „oldnordiske" Sprog med tilhørende Literatur aldeles ikke har det mindste med Danmark og Sverige at skaffe, men ene og alene maa kaldes **norsk** Sprog og **norsk** Literatur, medens Benævnelsen „**islandsk**" eller „**oldnordisk**" er urigtig og vildledende.

Med Hensyn til Benævnelsen „islandsk" siger Worsaae: „Det fremgaar heraf, at Munch tager mere Hensyn til et Folks Indvandring, end til hele dets senere Udvikling. Fordi Islænderne for henved tusinde Aar siden i Særdeleshed ere dragne fra Norge til Island, er deres Literatur norsk. Det kommer slet ikke i Betragtning, at Islænderne dannede en egen Stat, som bestod selvstændig gjennem flere Aarhundreder, at de udviklede sig paa en aldeles særegen Maade, som en Følge baade af deres Selvstændighedsfølelse og af deres Lands afsides Beliggenhed og eiendommelige Naturfor-

hold. Det vilde dog være en næsten mageløs historisk Uretfærdighed, hvis man vilde negte Islænderne, hvem den uvisnelige Ære tilkommer, i en raa og barbarisk Tid at have haft en glimrende Literatur og at have troligen bevaret denne gjennem alle Middelalderens Storme lige indtil vore Dage, hvis man vilde negte dem den utvivlsomme Ret til saavel at kalde deres Literatur „islandsk", som at fordre denne Benævnelse anerkjendt i Europa. Paa den anden Side maa man naturligviis ogsaa erkjende Nordmændenes ligefremme Ret til at kalde den Literatur, som i den ældre Middelalder er fremstaaet i Norge, men som dog ikke kan **maale sig med den islandske**, for „norsk".

Jeg maa her opfordre Enhver til at opgive mig et eneste Exempel paa, at nogensinde et Sprog er blevet benævnt efter en Coloni fra det Land eller Folk, hvor Sproget hørte hjemme, og ikke efter dette Land eller Folk selv; endvidere at en Benævnelse efter Colonien er bleven indført, efterat Benævnelsen efter Hovedlandet i Aarhundreder havde været ene brugelig, og om de selvsamme Bøger, som ej alene Moderlandet, men Colonien selv alene benævnte efter Moderlandet. At Island er en **norsk**, intet andet end en **norsk**, ene og alene en **norsk**, ej en svensk, end mindre en dansk Coloni, har jeg allerede tilstrækkelig viist i Literaturtidende 1845—1846 S. 24—32, og her behøves i Grunden intet andet Vidnesbyrd end Landnamsbogen, denne Islands Colonisationshistories eget Udsagn: „**Island opdagedes og bebyggedes fra Norge**". Jeg har paa hiint Sted viist, at af Islands Colonisthøvdinger, noget over 350 i Tallet, vare alene 11 Svenske eller af svensk Æt, 16 fra Irland eller Syderøerne, 3 fra Skotland, og **ikke en eneste Dansk**. Dette beviste Udsagn af mig har hidtil ikke været modsagt, og kan heller ikke modsiges. Det eneste, hvormed W. her synes at trøste sig, er den Omstændighed, at der dog var nogle faa Svensker, Irer og Skotter med blandt Landnamsmændene, thi dette, tror han, giver ham en Berettigelse til at bruge Udtrykket, at Islænderne kun „**i Særdeleshed** ere dragne fra Norge til Island". Enhver, som kjender til Coloniers Historie, veed dog, hvor lidet en saa ubetydelig fremmedartet Deel kan indvirke paa den hele Colonies Nationalitet, især naar den samme fremmede Deel er splittet i mange Enkeltheder rundtom i Colonien. Den er da i Sandhed en Draabe i Havet, og derfor sagde Islænderne selv med Rette: „**Island bebyggedes fra Norge**". De sagde ikke: „Island bebyggedes **i Særdeleshed**

3*

fra Norge". Hvorfor siger da Worsaae det? Hvorfor hænger han sig ved den futile Omstændighed, at der hist og her fandtes enkelte svenske og gæliske Colonister? Spørgsmaalet er ej vanskeligt at besvare; den ellers uforklarlige Uvillighed til at erkjende det sande Forhold mellem Norge og Island er kun en Yttring af den uovervindelige Uvillighed til at unde os vor Ret til den fælles norsk-islandske Literatur, hvilken Uvillighed igjen danner et Led i den hele ugunstige Maade, hvorpaa Norge og det norske Væsen betragtes; den er kun etslags „Sie sollen ihn nicht haben", den modtager ingen Raison, den er Fanatisme. Hvad nu ellers Benævnelsen paa Sproget og Literaturen angaar, saa have vi jo egentlig kun dette at holde os til, at Islænderne selv altid kaldte deres Sprog **Norrønasproget.** De kaldte det aldrig „Islandsk". Jeg opfordrer W. og Enhver, der kjender bedre til vore Oldskrifter, end han, at gjennemgaa dem paa kryds og tvers: de ville aldrig finde Udtrykket „islenzka". Dette er en bekjendt Sag, og derfor have Nogle hængt sig ved det i enkelte paa Island skrevne Bøger forekommende Udtryk „vort Sprog", „vor Tunge", ligesom om Udtrykket „vort Sprog" i en engelsktalende Nordamerikaners Mund ej skulde betyde „Engelsk" men „Amerikansk"! En udførligere Fremstilling af denne Sag vil man finde i Fortalen til min nys udkomne „Fornsvenskans och Fornnorskans språkbyggnad" S. XXV—XLI, hvortil jeg derfor henviser Læseren[1].

---

[1]) Jeg hidsætter deraf følgende: Hufvudfrågan reducerar sig altså nu till den äfven mycket omtvistade punkten, om det är Island eller Norge, språket och literaturen tillhör. Här kunna vi låta Isländningarne sjelfva tala, hvilka den tiden, då sagorna nedskrefvos, och länge derefter, kallade sitt språk „Norrœna", när de icke för korthets skull blot sade „vår tunga", likasom Nord-Americanerna kalla sitt språk Engelska, när de icke för korthets skull säga „*our language*". Lika visst som nu Nord-Americanska literaturen (Websters lexikon t. ex.) måste inberäknas under den Engelska, så vida man icke uttryckligen vil beteckna hvad som är skrifvet i ettdera landet, lika visst är det ock sjelfskrifvet, att hvad som är författadt i Norrönaspråket äfven tillhör Norrönaliteraturen, ɔ: Forn-Norska literaturen. Det kunde i fordna tider icke falla någon in att kalla språket och literaturen efter colonien „Isländsk", lika litet som någon nu för tiden kallar Engelska språket och literaturen Nord-Amerikansk, eller Svenskan „St. Barthelemy'sk". Hvad konungasagorna angår, så ligger det i sakens och sagoväsendets natur, att de ursprungligen blifvit till och varit berättade i Norge, fastän de sednare blifvit, icke ens altid rigtigt, redigerade af Isländska lärda, hvilka, då språ-

Jeg vil blot tilføje et Par af de mest iøjnefaldende Beviser paa Urigtigheden af Benævnelsen „islandsk“ om Sproget og Literaturen,

---

ket började förfalla i moderlandet, trädde ungefär i samma förhållande till dettas literatur, — Norröna-literaturen, — som de Alexandrinska lärda til den Grekiska literaturen, hvilken dock icke derigenom blef Egyptisk. Men flera konungasagor, t. ex. Fagrskinna, Olafs helga saga m. m., äro nedskrifna inom sjelfva Norge; en ofantlig massa öfversättningar, dels af religiösa skrifter, dels af medeltidens romaner o. d., är, enligt uttryckliga yttranden derom, öfversatt på Norska konungars befallning, och en åtminstone t. o. m. af en Norsk konung. Kungs-spegeln är äfven skrifven i Norge, utan att tala om de gamla Norska lagarne, af hvilka allena, när alla ännu tillvarande hela ock defecta codices sammanräknas, nära nog hundratalet skal bli fullt. Allt hentyder på, att Norge, dess hof och aristokrati (i en codex af Karl Magnus's saga säges uttryckligt, att Norska Baronen Hr Bjarne Erlingsson, såsom gesandt i Skotland, lärde känna henne och sedermera lät öfversätta henne på Norska) bildade det egentliga publicum, på hvilket Norrönaliteraturen var beräknad, och hvarifrån författarne fingo uppmuntring och belönning. Jag kan i detta ämne ytterligare hänvisa läsaren till min utförliga behandling deraf i min berättelse om de i Norska riksarckives nyss funna stycken af gamla permböcker, indtagen i Langes Tidskrift, 1:sta B., 1:sta H. Man ser häraf, hvilken mängd af handskrifter qvarblifvit i Norge, efter att den vida större mängd, som nu finnes i Danska och till en del i Svenska bibliotheker, och som blifvit förvärfvad i Norge, afgått från det ursprungliga antalet; och man skall må hända genom noggrann undersökning komma till det resultat, att af de ännu i behåll varande Norsk-Isländska codices mer än hälften kommit från Norge. Och, räknar man härtil de flera tusen Norska diplomer, hvilka ännu äro qvar, och af hvilka hvarje år nya upptäckas, så kommer öfvervigten ojemförligt på Norska sidan. Origtigheten af benämningen „Isländsk“ om Norrönaspråket och dess literatur måste sålunda anses afgjord. Man har väl invändt emot benämningen „Norsk“, att Norska språket nu ej är detsamma som sagornas. Men jag måste här ännu en gång erinra, att vårt skriftspråk är Danskt, och att deremot vårt folkspråk (se Ifvar Åsens grammatik) står fornspråket mycket närmare än t. ex. språket i Lamartine's *histoire der Girondins* står språket hos Villehardouin, eller språket hos Fryxell språket i Helgonasagorna, och doch betänker sig ingen på att kalla både Lamartine'ska och Villehardouinska språket Franskt, både Fryxells och Helgonasagornas språk Svenskt. Ja, hvad mera är, nuvarande Norska folkspråket står i många väsendtliga sakar fornspråket närmare, än nu varande Isländskan. I denna är således organiska åtskilnaden mellan de 3:ne hufvud-vocal-klasserna vid vissa omljuds-former så fullkomligt utplånad, att den

om man end for Alvor vilde paastaa Tilladeligheden af at ombytte eller oversætte det af Islænderne selv brugte Udtryk „Norrøna„

---

till ock med försvunnit ur folkets medvetande..... I Norska folkets språk-instinct (se Ifvar Åsens grammatik) lefver deremot distinctionen mellan vocalklasserna alldeles oförgängligt. Och, ändtligen, månne Edda-qvädena, eller Thjodolfs Ynglingatal, båda författade förr än Island ens var uppdagadt, kunna kallas Isländska? Eller diktade skaldekonungen Harald Hårdråde på Isländska? Det vore verkligen detsamma, som ville man kalla Chaucers skaldestycken och Shakespeare's dramer Nord-Americanska, eller Homers sånger Alexandrinska.

Orsaken till, att benämningen „Norröna“ dels blifvit missförstådd, dels utträngd af „Isländska“, är eljest icke svår att utreda. Sedan Norge under Kalmar-unionens olyckliga vändning förlorat sin sjelfständighet och blifvit ett lydrike under Danmark, infördes bland de högre klasserna Danskt skriftspråk, och konungarne öfver Dansk-Norska riket kallade sig och kallades vanligtvis, så väl af egna som främmande, Danska konungar. I de tiderna, och ännu mer efter absolutismens införande (ja till och med i våra tider), var det sed att benämna undersåterna efter konungen, utan afseende på nationalitet. „*L'état, c'est moi*“, sade Ludvig XIV, och Norrmännen voro således hans Danska majestäts undersåter, kongliga Danska ämbetsmän, köpmän, ja äfven Vardöhus var en kongl. Dansk fästning. Intet under derföre, at benämningen „Norsk“ alldeles glömdes, såsom tecken för en egen nationalitet. Hon betecknade en localitet; der kunde nog vara tal om Norskt jern, Norskt timmer, Norskt sill, men ej om en Norsk nation, Norska soldater, Norska fästningar, Norska besittningar, Norsk literatur. Detta gick till den grad, att man till och med i grannlandet Sverige glömde, att det fanns en Norsk nationalitet, utan benämde allt, hvad som i Norge tilhörde det offentliga, Danskt, så att man i äldre Svenska skrifter och gränschartor finner t. ex. Norska Finnmarken kallad „Danska Lappmarken“. Skulle man då kunna undra, att utländningen råkade i ännu gröfre misstag, öfverförande sednare förhållanden på äldre, så att mann ännu i dag uti Engelska skrifter finner Orknöarne omtalade såsom redan i 14:de århundradet Danska besittningar? Island och Färöarna, dessa Norska bi-länder, blefvo imellertid verkligt Danska, emedan de långt före åtskilnaden år 1814 lades under Köpenhamnska borgares monopol, och Färöarne dessutom under Seelands biskopsstol, i stället för Bergens, hvilket hade varit mer naturligt i afseende på belägenheten och mer öfverensstämmande med äldre författningar. Söndringen blef ändtligen fullständig år 1814. Om Norrönatungans kraftiga, ehuru till sig sjelf öfverlåtna och derföre urartande lif inom Norges fjelltrakter gjorde man sig ingen föreställning; man visste blott, at skriftspråket var Danskt. Så hade på den tid, då nordiska lärda började offra uppmärksamheten på

ɔ: „Norsk", med „Islandsk". Islands Bebyggelse begyndte 875. Men allerede før den Tid, da Island saaledes ej engang kjendtes

Norrönaliteraturen, sjelfva minnet och begreppet om en Norsk nationalitet, och ännu mer om en Forn-Norsk literatur, spårlöst försvunnit, emedan man blott kände Island såsom det land, der språket lefde, och man endast genom Isländningar trodde sig kunna lära detta språk, hvars benämning efter Norge måste tyckas vara en *lucus a non lucendo*. Man gaf, så att säga, de sednare förhållandena tillbakaverkande kraft, kallande språk och literatur äfven i Norrönans mest blommande period Isländsk. På det läsaren ännu bättre skall kunna göra sig hemmastadd med rätta förhållandet, måste det vara mig tillåtet att med några drag antyda, huru allting sannolikt måst utveckla sig, om Norge aldrig varit förenadt med Danmark, t. ex. om konung Håkans son Olof ej hade ärft Danmark, men endast haft Norge, och hans ätt till våra dagar herrskat i Norge. På Olofs tid (omkr. 1380) var Norröna-literaturen redan alldeles afslutad, sådan vi nu känna henne, och derföre till sitt område och sin charakter alldeles oafhängig af ländernas sednare öden. Densamma massa af codices, som då var till, kunde åtminstone hafva qvarblifvit, antingen Norge varit sjelfständigt eller ej, och innehållet af de en gång skrifna böckerna kunde icke annorlunda än genom trolleri hafva blifvit förändradt. Vi kunna derföre här så mycket säkrare använda vår casuistik. Om nu Norge bibehållit sin sjelfständighet, hade skriftspråket, fastän i tidens lopp må hända något förandradt, likasom Svenskan og Danskan förändrades, dock icke blifvit Danskt, men så att säga en qvintessens af alla enskilda Norska dialekter, må hända ändock verkligen icke förändrat sig; i alla fall hade benämningen norrön bibehållits, emedan man finner henne bibehållen äfven i et bref af ärchebiskop Aslak af 22 Aug. 1436, med ett mycket dåligt språk, ja till ock med vid past 1590 i det nordliga Norge i benämningen: „norren mark", ɔ: „norsk mark" (silfver). Imellan munarten på Island, hvilken äfven kallades „norröna", och den i Norge, skulle sålunda ingen åtskilnad hafva kunnat yppas, och hela literaturen hade framdeles blifvit benämnd efter Norge. Danmark hade icke haft tillfälle bekymra sig om Island och Norrönaliteraturen; alla handskrifter hade qvarstadnat i landet och rimligtvis samlat sig på det ställe, som blifvitt vetenskapens säte. Isländningarne hade kommit til detta vetenskapens säte i samma förhållande, som nu till Köpenhamn. Anledningen till att lära känna Norröna-literaturen genom Isländningar hade alltså ej varit i Danmark, utan endast i Norge och på Island; men Norrmännen hade sjelfva varit lika så väl bevandrade deri, eller åtminstone förstått språket lika så godt som Isländningarne. Likasom nu öfvergången från äldsta till nyaste Svenska literaturen är gradvis och i fortskridandet nära omärklig, så hade öfvergången från äldsta till nyaste Norröna-literaturen äfven gått små-

af Navn, levede, deels under Halfdan Svarte, deels under Harald Haarfagre, den norske Skald **Thjodolf** fra **Hvin** (Kviuesdalen i Lister Fogderi) ved de nævnte Kongers Hof. Vare nu Thjodolfs Vers forfattede paa Norsk eller Islandsk? Her vil dog vel endog Worsaae indrømme, at de vare forfattede paa Norsk. Men mange af Thjodolfs Vers, især af hans store mythologiske Kvad **Haustlaung**, anføres i den Anviisning til Skaldekunsten, der ledsager den yngre, eller Snorre Sturlesons, Edda, som Mønstere for Vers, blandt en Mængde andre Vers af Skalder fra Island. Ligeledes anføres mange Vers af andre Nordmænd, f. Ex. Torbjørn Hornklofe (ogsaa ældre end Islands Bebyggelse), Eivind Skaldespiller, Kong Harald Haardraade, o. fl. Disse Vers findes spredte mellem Vers, digtede af Islændere, uden at nogen Forskjel gjøres mellem norske eller islandske Digtere: alt betragtes som een og samme Literatur. Vil man nu sige, at f. Ex. Arnor Jarlaskald digtede paa Islandsk, Thjodolf og Harald Haarderaade paa Norsk? saavidt gaar vel neppe Paastaaeligheden; man vil vel i alle Fald erkjende, at een fælles Benævnelse maa bruges. Nu kan man dog ikke sige, at Thjodolf digtede paa Islandsk, forend Island var opdaget eller bebygget: altsaa bliver den ene

ningom för sig, utan at någon bestämd gräns hade kunnat dragas; det hela hade bildat en massa under ett namn, Norröna-literaturen, Islands derunder inbegripen. Nu har det gått annorlunda till; Norröna-literaturen afstadnade såsom något afslutadt, emedan Norge förlorade sin sjelfständighet och med denna sitt skriftspråk. I nationalt-literärt afseende är sålunda för Norge den fyrahundraåriga tiden mellan förr och nu en *tabula rasa*. Men hvad som var den rätta benämningen 1380, och hvad som hade varit en rätt benämning, om Norge fått bibehålla sin sjelfständighet, måste dock äfven nu vara den rätta. Norges politiska ställning år 1800 kan dock icke hafva någon inverkan på dess språks namn år 1400, kan dock icke göra att den samma boken, som år 1400 kallades Norsk, år 1800 skal kallas Isländsk? Med de 400 åren, som äro utrifna blad i Norges nationalt-literära utveckling, måste äfven de falska terminologierna vara utrifna. Norge indträder nu *jure postliminii* i de gamla literära förhållandena. Den falska föreställning, som imellertid inrotat sig både i och utanför norden, kan man visserligen icke i en handvändning vänta bortryckt, i synnerhet då nationalfåfängan och må hända en viss obenägenhet att medgifva just Norge denna sanning äro med i spelet. Imellertid är det icke svårt at förutse, at en föreställning, som så rakt motstrider de sanna factiska förhållandena, förr eller sednare af sig sjelf måste försvinna, när blot Norrmännen låta det vara sig angeläget att bringa dessa förhållanden i ljuset.

rette Fællesbenævnelse „**Norsk**". — Islænderen Hauk Erlendsøn var til forskjellige Tider Lagmand, deels i Norge, deels paa Island. Fra hans Embedstid i Norge har man nogle Brudstykker af en Afskrift af Norges Lovbog, tilligemed tvende Diplomer, et om en Gaard paa Follou, et om Fjeldvandet Logen i Hardanger; altsammen egenhændigt skrevet af ham. Denne Lovbog og disse Diplomer, skrevne og indrettede som alle andre norske Diplomer, ere dog vel skrevne paa Norsk? Den samme Mand har, rimeligviis paa Island, afskrevet en saakaldet Kristnisaga og Landnamsbogen, af hvilke egenhændige Afskrifter ogsaa Levninger existere, aldeles med den samme Haand og det samme Sprog, der findes i Diplomerne og Lovbogen. Ere nu de sidste skrevne paa Norsk, Kristnisaga og Landnamsbogen derimod paa Islandsk? Her maa dog ligeledes kun een af de tvende Benævnelser være den rette, og da atter naturligviis „Norsk". Eller naar Harald Haardraade digter den første Linje af et Vers, hvortil hans Hofskald Thjodolf Arnorsson (der ikke maa forvexles med den nysnævnte Thjodolf fra Hvin) digtede de øvrige syv, var dette Vers **norsk-islandsk**? Det maa dog vel ogsaa kaldes **Norsk**. Det bliver her ligegyldigt, om Islænderne dannede en i flere Aarhundreder selvstændig Stat, thi hvert Blad af Sagaerne viser dog, at de altid forbleve i det inderligste Forhold til Norge, og at de betragtede det som deres andet Fædreland, ligesom ogsaa enhver Islænder havde Haulds (Odelsmands) Ret, altsaa mere end blot Indfødsret, i Norge. Hvor siges det, „at de udviklede sig paa en særegen Maade", eller hvor staar det ialfald skrevet, at den „særegne Udvikling" havde noget med Sproget at bestille? De ovenanførte Exempler vise, at man ikke uden at komme i den største Selvmodsigelse og de løjerligste Forviklinger kan bruge mere end een Benævnelse om Norges og Islands Sprog, og hvad der gjelder om Sproget, maa ogsaa gjelde om Literaturen. Den Ret, som W. kalder **utvivlsom**, og hvis Negtelse han kalder en „**mageløs historisk Uretfærdighed**", Islændernes Ret til at kalde deres Literatur „**islandsk**" og „fordre denne Benævnelse anerkjendt i Europa", udleder han deraf, at den „uvisnelige Ære, i en raa og barbarisk Tid at have haft en glimrende Literatur, og troligen at have bevaret denne lige til vore Dage", tilkommer Islænderne. Men det er just det, som skulde bevises, at Islænderne udelukkende havde denne Literatur, og at Nordmændene ingen Deel havde i den. Det har W. ikke beviist

og det kan han ikke bevise, thi det er ikke saa[1]. Naar man undtager de om Begivenhederne paa Island handlende Sagaer og de islandske Lovbøger, kan man ikke med Sikkehed paastaa, at et eneste andet Skrift i den hele norsk-islandske Literatur er forfattet paa Island. Og ville vi end see bort fra de Skrifter, om hvilke vi ikke udtrykkeligt kunne paavise at de ere forfattede i Norge, saa bliver dog Massen af alt det beviisligt Islandske saa ubetydelig i Sammenligning med Massen af alt det beviisligt Norske (jeg behøver her blot at nævne Skrifter af det Omfang som Lovene, Stjorn, Kongespeilet, Fagrskinna, Strenglegene, Barlaams og Josafats Saga, der endog er oversat af Kong Haakon Sverressøn), at dette sidste aldeles faar Overvægten. Men hele denne Skjelnen er baade urigtig, fordi Islændere og Nordmænd selv ikke anvendte den, og den er i de fleste Tilfælde umulig. Saaledes f. Ex. som ovenfor anført med Hauk Erlendssøns Skrifter. Mange andre Exempler kunne anføres, hvor Distinctionen er ligesaa vanskelig, og hvor man, om man end nok saa meget ønskede at skjelne, dog maa vælge een af begge Benævnelser. I saadanne Tilfælde er det dog sikrest at holde sig til den Benævnelse, som endog efter Islændernes egen Talebrug omfatter den hele Literatur, nemlig „Norsk".

Worsaae synes at være blandt dem, der ville foretage en saadan Skjelnen, men han har neppe gjort det sig ret klart, hvad han derved tænker sig, ligesom man og maa tilskrive hans Ukyndighed i denne Materie, hvad han taler om „at den Literatur, som i den ældre Middelalder er fremstaaet i Norge, ikke kan maale sig med den islandske". Jeg veed dog ikke rettere, end at Kongespejlet, for kun at nævne dette ene Skrift, ej alene kan maale sig med enhver notorisk paa Island forfattet Bog, hvilken det endog langt overgaar

---

1) Hvad nu ogsaa den Fortjeneste angaar, at have bevaret Literaturen, der tillægges Islænderne, saa er det en stor, skjønt almindelig Feiltagelse, at henføre denne Fortjeneste til Middelalderen. Fortjenesten bestaar i, at have bevaret den i de nyere Tider, i det 17de og 18de Aarhundrede; og hvad de bevarede, var dog egentlig kun deres egne Familie-Sagaer, thi de norske Kongesagaer og hele den øvrige Deel af Literaturen ere nærmest opbevarede i de Haandskrifter, som allerede i Middelalderen fandtes i Norge, og, hvad enten de ere skrevne i Norge eller paa Island, dog nærmest ere skrevne for norske Læsere. See herom nærmere min Beretning om Fund af Pergamentsbrudstykker i det norske Rigsarchiv, Langes Tidsskrift I B. 1ste Hefte.

i Stilens Elegans, men at det endydermere er et Særsyn i den hele daværende europæiske Literatur. Men maaske han tror, at Kongespejlet er islandsk? Der hersker aabenbart i hans Forestillinger om de her nævnte Literaturforholde et saadant Virvar, at det er vanskeligt at vide, hvad han har meent.

Den Fordring, hvortil han kjender de nuværende Islændere berettigede, at den i Literaturens Blomstringstid enegjeldende Benævnelse „norsk" skal ombyttes med „islandsk", paa Grund af hiin „uvisnelige" literære Glorie, er mildest talt en splinterny Fordring. Jeg idetmindste veed ikke at have seet noget Folk under lignende Omstændigheder paastaa noget lignende. Hvis endda ikke Benævnelsen „norrœna" forekom saa stadigen i Oldskrifterne, kunde man maaske finde Fordringen mindre besynderlig, men nu gaar den ud paa at den i Oldskrifterne selv vedtagne Benævnelse skal erklæres urigtig, og ombyttes med en anden. Hvorfor da ikke ogsaa fordre, at Benævnelsen „norrœna" overalt hvor den forekommer i Oldskrifterne skal udraderes, og „islenzka" sættes i Stedet? Man behøver, forekommer det mig, ikke at være omhyggeligere om de gamle Islænderes Ære, end de selv vare. Kaldte de selv Sproget **norskt**, saa kan vel ogsaa den nulevende Slægt kalde det saa[1]. Endnu i

[1]) At Islænderne ikke alene kaldte Sproget norrœna, men at de ogsaa, idetmindste udenfor Norden, kaldte sig selv slethen **Nordmænd**, fremgaar tydeligt af Beretningen i Magnus Barfods Saga om Islænderen Eldjarn, der havde digtet en Smædevise over Ridder Giffard paa Overreisen til England. Eldjarn kaldes ved denne Leilighed ikke Islænder, men Nordmand, og det i de Sagahaandskrifter, der ere nedskrevne paa Island. Ligeledes heder det i en islandsk Afskrift af Nikolas Erkebisps Saga: mustela, er vér Norðmenn kalla breysikött (hvilken vi Nordmænd kalde Røskat). Oversættelsen er vistnok efter al Rimelighed forfattet i Norge, men Afskriften er dog islandsk, og enhver, som kjender den Frihed, Afskriverne toge sig, vil lettelig begribe, at „Nordmænd" vilde være blevet ombyttet med „Islændinger", hvis der var det mindste paafaldende deri for den islandske Afskriver. I det gamle, idetmindste paa Island afskrevne Itineriarum, der paaberaaber sig Abbed Nikolas, rimeligviis den i 1159 afdøde Abbed i Thingøyre paa Island, nævnes heller ikke nogensinde **Islændernes** Udtale af de fremmede Navne, men kun Nordmændenes, saaledes at man kan see, at Islænderne stedse indbefattes derunder. Í Miklagarði er kirkja sú er á þeirra lýzku heitir Agiosophia ok Norðmenn (herfra udtages dog ikke Islænderne) Ægisif — — Austan undir Italia er Apulia, þat kalla Norðmenn Púls land — — Ligeledes er der her, i Beskrivelsen over Veien til Rom,

1747 kaldte Islænderne det saa, thi den i Kjøbenhavn 1747 trykte Bibeloversættelse for Island kaldes paa Titelbladet oversat „á norrænu". Men nu maa det ikke hede saa. Nu er man med eet bleven saa omhyggelig for at værne om de gamle Islænderes Ære, at Sproget selv skal omdøbes. Eller er det ej saameget for Islændernes Skyld, som fordi enhver Benævnelse er god nok, naar det blot ikke er „Norsk"?

Men, vil maaskee W. indvende, **norrøna** kan ligesaavel betyde „Nordisk", som „Norsk". Denne Mulighed har man hængt sig ved, naar man har kaldet Sproget og Literaturen „Oldnordisk". Det maa imidlertid nu ansees for indtil Overflod beviist og godtgjort, at „norrœnn" kun bruges i Betydningen „norsk", ligesom „Nordmand" (egentlig en nordisk Mand) kun bruges i Betydningen „Indbygger af Norge", og „Noregr" Norge (egentl. den nordlige Vej) kun om vort Fædreland, ja endog at Formen „norsk" i sin Sammensætning er eenstydigt med **norrønn**. Jeg har især deleshed fuldstændigt udviklet det i den ovennævnte Fortale, S. VI—XXV, hvortil jeg derfor her henviser, idet jeg blot i Korthed gjør opmærksom paa vore Kongesagaers Ord, at Jarlen Haakon Galen, hvis Fader var svensk, selv „var en Udlænding paa Fædrenesiden og ikke **norrøn**"; at den islandske Lovbog „Graagaas" skjelner mellem „danske, svenske og **norrøne**", og at den svenske Vestgøtalov ligeledes skjelner *mellem* „herlendske" (d. e. svenske), „danske" og „**norrøne**" Mænd. Allerede heraf er Identiteten af „norrøn" og „norsk" fuldkommen godtgjort. Imidlertid protesterer W. mod min Paastand, at Benævnelsen „oldnordisk" er urigtig og vildledende, eller „at den saakaldte „islandske" eller „oldnordiske" Literatur aldeles ikke har det mindste med Danmark eller Sverige at skaffe". Han siger derom: „Denne Literatur har unegtelig i Oldtiden havt sit Hjem paa Island og deels i Norge, idetmindste efter de Levninger at dømme, som nu ere forhaanden. Men da vistnok Ingen vil kunne modsige, at den nordiske eller skandinaviske Folkestamme som saadan er en Enhed ligeoverfor enhver anden Stamme, har man ganske sikkert Ret til, naar Talen er om det nordiske Folk som en Heelhed og om dettes Sær-

---

først tale om at reise fra Norge, der betragtes som Udgangspunkt, uagtet dog Afstanden fra Island til Norge omtales. Og alt dette i **Midten af 12te Aarhundrede**, medens Island endnu „dannede en egen Stat, som bestod selvstændigt".

kjender, at bruge det fælleds Udtryk „oldnordisk Literatur", i Særdeleshed da denne Literatur ikke tilhører et enkelt, men to af de nordiske Folk, hvilket endog gjør et Fællesnavn nødvendigt. At man ikke kan specielt henføre den omhandlede Literatur til Sverige eller Danmark, er en Selvfølge". Dette Raisonnement om den nordiske Folkestammes Eenhed ligeoverfor enhver anden Stamme, og den deraf flydende Ret til at bruge Benævnelsen „oldnordisk Literatur" — hvad der nævnes om at Literaturen ialfald tilhører tvende nordiske Folk, er ikke Umagen værd, yderligere at omtale — kunde maaskee lade sig høre, hvis Brugen indskrænkedes til de Tilfælde, hvori man betragter alle tre nordiske Folk som en Heelhed og udhæver denne Heelheds Særkjender. Men nu forholder det sig saaledes, at Benævnelsen „oldnordisk" i det sidste Snees Aar har været brugt baade i Tide og Utide ved alle Leiligheder, hvor man i de nærmest foregaaende Decennier sagde „Islandsk". Rask, som kaldte sin første, i Aaret 1811 udkomne, Sproglære, Islandsk, kaldte den sidste, fra 1832, Oldnordisk, uden at han dog i den sidste mere end i den første tager Hensyn til de øvrige nordiske Mundarter, navnlig til Oldsvensk. Og i højeste Maade mistænkeligt er det, at man overalt, hvor dette Sprog og denne Literatur omtales i danske Skrifter, **aldrig** finder den benævnt ved sit rette Navn „**Oldnorsk**", men altid enten „**islandsk**" eller "**oldnordisk**".[1]) Blandt de utallige Tilfælde, hvori de omtales, maatte der dog gives **enkelte**, hvor de ej omtales i Forbindelse med de øvrige nordiske Mundarter. Men **norsk** eller **oldnorsk** maa og skal Sproget og Literaturen ej hede. Alt andet,

---

[1]) Det gaar saa vidt, at i Fortalen til den af det nordiske Literatursamfund udgivne ældre danske Bearbeidelse af „Lucidarius" omtales den norske, af hvilken en ældgammel Affkrift, den ældste norske Codex som maaske existerer, findes i den arnamangnæanske Samling, som **islandsk**. Man tænke sig paa Harald Gilles eller Inge Haraldssøns Tid! Om en Udlænding kom til Island og spurgte om Oversættelsen af Lucidarius var islandsk, vilde man vel betragte ham med ligesaa stor Forundring, som Washington Irving vilde betragte den, der spurgte ham, om Braeebridge Hall var skreven paa Nordamerikansk eller Newyorkisk. Men her var umuligt at bruge Benævnelsen „oldnordisk", da Lucidarius er oversat paa alle tre ældre Sprog, norsk, svensk og dansk. Man kunde ikke sige at der gaves en oldnordisk, en oldsvensk og en olddansk Oversættelse. Derfor kaldte man den første islandsk. Norsk eller Oldnorsk maatte den ej hede.

kun ikke norsk. For alt i Verden ikke norsk. „Sie sollen ihn nicht haben".

Dette er, om man saa vil, kun en enkelt, saare speciel Retning af Antinorvagisme, men den godtgjør dog Antinorvagismens Tilværelse, og derfor er den mig vigtig som Beviis paa den danske Skandinavismes Upaalidelighed i det Hele taget. Skandinavisterne ville maaske indvende, at de ej ere ene om hiin, af mig angrebne, utilbørlig Brug af Udtrykkene „islandsk" eller „oldnordisk", men at deres øvrige Landsmænd ogsaa bruge dem paa samme Maade. Men med de ikkeskandinaviske Daner er det en anden Sag; de have ingen specielle Forpligtelser til at komme Nordmændene imøde, og de støde ikke an mod bestemte Sindelags-Tilkjendegivelser ved at gjøre os vor Ret stridig. Skandinavisterne derimod burde skjønne, at en saadan Uvillighed staar i den skarpeste Modsigelse mod den sande Skandinavismes Idee.

Der gives dem blandt de danske Skandinavister, som mene, at vor Fastholden ved Benævnelsen „norsk" om vort Oldsprog og Oldliteratur kun er en Paastaaelighed, og som mene, at vi i dette Stykke gjerne kunne gjøre dem den Villighed at indrømme dem, hvad de sætte saamegen Priis paa. Men disse gode Folk maa have en underlig Forestilling om den historiske Sandhed. Den historiske Sandhed kan ikke bortraisonneres eller afpruttes. Er det et Factum, at vort Oldsprog kaldes **norsk**, da kan man ikke, blot for at gjøre en Mand en Villighed, erklære, at dette Faktum ej har fundet Sted. Og det er et Factum. Har jeg en sort Kjole paa, og en anden Mand ikke taaler den sorte Farve, kan jeg dog ikke gjøre ham den Villighed at kalde den grøn, thi det er ikke saa; Høfligheden forandrer ikke Farven. Undertiden hører man fra dansk Side den Yttring, at Sagen selv er for ubetydelig til at strides om; men i saa Fald er det deres Sag, som finder det ubetydelig, at give efter, især da de have Uret; vi finde den ikke ubetydelig, og vi have Ret. Men maaske de danske Skandinavister nu, efterat have hørt vore retmæssige Adkomster, ere villigere til at erkjende vor retmæssige Paastand. Intet skulde naturligviis være mig kjærere, end **„at see Sort paa Hvidt for"**, at de indrømme, hvad jeg ovenfor har antydet, nemlig:

1) at Benævnelsen **Islandsk** om det i Norge og paa Island i Middelalderen brugelige Sprog med tilhørende Literatur er aldeles urigtig og utilbørlig.

2) at Benævnelsen **Oldnordisk** om samme Sprog og Literatur,

naar deri ikke ogsaa oldsvensk og olddansk Literatur indbefattes, liggledes er urigtig og utilbørlig.

3) at den ene **rigtige** Benævnelse for samme Sprog og Literatur er **Oldnorsk** eller slethen **Norsk**.

Hvis Hr. Worsaae, i samtlige danske Skandinavisters Navn, indrømmer dette, uden Udflugter, Forbehold eller Tillæg, men kort og godt, og hvis det i Gjerningen vises, at man tager Indrømmelsen til Følge, saaledes at Udtrykket „oldnordisk" aldeles, og „islandsk" om Sproget og Literaturen i Middelalderen indtil Kalmar-Unionen, forsvinder i de danske Skandinavisters Skrifter, da skal jeg villigen erkjende, at jeg i dette Stykke har gjort dem Uret.

Hr. Worsaae vil maaske atter finde, at jeg har antaget en „truende" Holdning, maaske endog ansee mig for at have været noget nærgaaende. Men jeg havde intet Valg. Jeg maatte skarpt og iøjnefaldende sætte Sagen ud fra hinanden; jeg kunde ikke undgaa at udpege de Selvmodsigelser, hvori han har indviklet sig, og den Mangel paa de fornødne sproglige Kundskaber, der har bragt ham til at fejle. Det har ikke været min Hensigt at saare ham. Jeg erkjender fuldelig hans Fortjenester af Archæologien, og tvivler ikke paa, at han med Tiden vil kunne udrette endnu meget mere for denne Videnskab, især hvis han tilegner sig en grundig Indsigt i de nødvendige Hjælpevidenskaber, eller idetmindste ikke forsmaar at benytte de Oplysninger, disse Hjælpevidenskaber afgive. Dertil vil han nok engang komme, derom er jeg overbeviist. De Resultater, han da erhverver, ville blive saameget sikkrere og ubestrideligere, som de Undersøgelser, der tilvejebringe dem, ere mere omfattende, og uafhængige af politisk-nationale Fordomme.

Efterskrift:

Efterat disse Linier vare sluttede, indløb Efterretningen om de Danskes Sejr ved Fredericia. Denne Sejer, glædelig ej alene fordi den er vunden af dem, som have Ret, men og fordi den maaske bedre end nogen anden Begivenhed vil kunne bringe den uhyggelige Krig til en snarlig og ønskelig Ende, er ogsaa glædelig af den Grund, at den er vunden af de Danske alene, uden fremmed Hjælp. Den vil give den udeelte danske, af ingen Skandinavisme farvede, Nationalfølelse ny Kraft, og dens Følger ville maaske kunne lære de

danske Skandinavister, der søge Danmarks Frelse i en fuldstændig Forening med det øvrige Norden, at en saadan Opgiven af egen Selvgyldighed ligesaalidet er nødvendig for Danmark, som for Nordens to øvrige Lande og at Improvisationen af et eneste Skandinavien endnu er en unødig Gjerning. Den vil kalde Danmark tilbage til sig selv. Den nærværende Slægt i ethvert af de tre Lande har endnu nok med at ordne sine egne Anliggender og udslette gjensidige Nationalfordomme. Dette sidste have just de danske Skandinavister, neppe ladet sig være tilbørligt magtpaaliggende; de have tilsidesat det skandinaviske Suum cuique, og deres Skandinavisme bærer derfor Uegthedens Præg. Men med det samme Suum cuique for Øje glæder jeg mig, naar hvert enkelt af de glimrende historiske Minder, tillige med Retten, at tilegne sig det, udeelt kommer til at tilhøre den Nation, hvilken den bør tilhøre, saaat en Nationalfølelsen saarende Tvist ej derom kan opstaa. Og derfor lykønsker jeg Danmark til dets Sejer.

